РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДТА КАНДИДАДУУДЫЕ ДЭБЖҮҮЛГЭ РЕСПУБЛИКА ДОТОРНАЙ ЭХИЛБЭ

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 102 (13418) | 1971 оной апрелиин 30, пятница | Сэн 2 мүнгэн

[У]лаан-Үдэ [п]рибор бүтээлгын завод

[РСФС]Р-эй Верховно Соведэй депутадуудта канди[дадуу]д дэбжүүлгээр республикымнай энэ томо, [п]редприятиин хүдэлмэришэдэй, инженерно-[техниче]скэ хүдэлмэрилэгшэдэй, аяба хаагшадай Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэм[жэтэ при]бор бүтээлгын заводой механическа цех [суглаа]дар болоо.

[Суглаа]лиин урда тээхи ажалшадай энэ суглаае [заводой] парткомой секретарь В. И. Маякова нээ[гээ. Ше]лифовщик мэргэжэлтэй, коммунис ажалай [геро]й П. Т. Тоглоевто үгэ үгэбэ.

[Манай] ниислэл Улаан-Үдэ хотын № 795 һун[гуулиин] округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депу[татта кан]дидадаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна сек[ретарь] Леонид Ильич БРЕЖНЕВЫЕ дэбжүүлнэб. [Леонид] Ильич Брежнев манай Коммунис партиин, [манай ор]онэй, уласхоорондын коммунис болон хү[дэлмэриш]энэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулаг[ша, манай] арадай үнэн сэхэ хүбүүн мүн,—гэжэ [Л.] И. Брежневэй ажаябадалай намтар тухай, [коммунизм] байгуулха хэрэгтэ Коммунис партиин [удамбари]а доро манай гүрэнэй туйлажа байгаа [амжалтан]уд тухай тобшохоноор хөөрэһэнэй удаа [П. Т. Тоглоев] уряалба:—Леонид Ильич Брежневые [РСФСР-эй] Верховно Соведэй депутадта кандидадаар [дэбжүүлхэ] гэһэн дурадхалыемни дэмжэхыетнай [гуйнаб.]

[Энэ д]урадхалые заводой ахамад конструктор [...]маев, түрүү токарь К. Ф. Кушнарев, ком[сомолка ба]саган Т. Семенова гэгшэд халуунаар дэмжэ[бэ. Эхэ] ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ха[баада]һан түрүү хүдэлмэришэн, заводой партко[мой сек]ретариин орлогшо Н. И. Иванова үгэ абажа, [Л.] И. Брежневэй кандидатурые дэмжээд, [...] мэдүүлээ:

— Би РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар манай заводой комсомолка, коммунис ажалай бригадын бригадир, түрүү радиомонтажница Светлана Васильевна КЛОБУКОВАЕ дэбжүүлнэб. Светлана 1947 ондо түрэһэн, дунда һургуули дүүргээд, манай заводто ерэжэ, дүрбэн мэргэжэлтэй болоо, институдай 3-дахи курсда заочноор һурана.

Нүхэр Клобукова профсоюзай, комсомолой цехэй комитедэй, заводой эхэнэрнүүдэй соведэй гэшүүн, ниитын ажалда эдэбхитэй, нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй, олоной найдабари дүүргэхэ хүн. Хүтэлдэг бригадань даабаряа ходо 120—130 процент дүүргэжэ ябадаг,—гээд Улаан-Үдын № 795 һунгуулиин округһоо С. В. Клобуковае РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхые уряалба.

Комсомолка Г. А. Нохноева, заводой директор И. С. Медведев нүхэр Клобуковагай кандидатурые һайшаан дэмжээ. «Манай завод 8-дахи табан жэлэй түсэбые уридшалан дүүргээ һэн. 1971 оной 1-дэхи кварталай түсэбэй дүүргэлтээр городой предприятинуудай дунда социалис мүрысөөндэ түрүүлээбди, КПСС-эй Железнодорожно райкомой, ажалшадай депутадуудай Улаан-Үдын Железнодорожно райсоведэй, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой ба ажалшадай депутадуудай Улаан-Үдын горсоведэй дамжуулгын Улаан тугуудта хүртөөбди. Заводоймнай бүхы туйлалтануудта Светланын хубита нэмэринь ехэ», гэжэ директорэйнгээ хэлэхэдэ, хүдэлмэришэд нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Һүүлээрнь, суглаанда хабаадагшад нүхэд Л. И. Брежнев С. В. Клобукова хоёрые РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар батадан абаа.

[АР]АДАЙ ҮНДЭР ЭТИГЭЛДЭ ХҮРТЭГШЭД

[...] республиканудай Верховно [...] Соведүүдэй депутадуудта [кандида]дуудые дэбжүүлгэдэ зо[рюулһ]ан һунгалтын урда тээ[хи суглаа]нууд орон соомнай ап[релиин] 28-да боложо үргэлжэлбэ. [Эдэ] суглаанууд дээрэ үгэ хэ[лэгшэд] КПСС-эй XXIV съездын [...] манай партиин ленин[скэ] шугамые, тэрэнэй до[тоодо] ба гадаадын политикые [хэрэгжүүлэ]нүүд халуунаар дэмжэнэ, [партиин] съездын шиидхэбэринүү[дые ажал]алтатайгаар дүүргэхээр [...] байһанаа мэдүүлнэ. [Респу]бликануудай гүрэнэй за[сагай] органуудта ажалшад [өөрын] түлөөлэгшэдөө дэбжүүлнэ. [Эдэ] кандидадуудай тоодо [Коммуни]с партиин, Совет прави[тельствын] хүтэлбэрилэгшэд нэр[...]

МОСКВА

[Москва] городой Бауманска райо[ной] олон коллективүүд [КПСС-эй] ЦК-гай Генеральна сек[ретарь] Л. И. Брежневые РСФСР-[эй Вер]ховно Соведэй депутадта [кандида]даар дэбжүүлһэн байгаа [...]тромеханизмын бүхэсоюз[эрдэм]-шэнжэлэлгын институ[...]дай коллективэй суглаа нээхэдэ, парткомой секретарь Л. В. Данилов мэдээсэбэ. Дахуулан үгэ хэлэгшэд нүхэр Л. И. Брежневэй кандидатурые дэмжэхэ гэһэн дурадхал оруулба. Тэрэниие суглаанда хабаадагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Нүхэр **Леонид Ильич Брежневые** һунгуулиин Бауманска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ дурадхал дэмжэхэ гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар абтана.

Мүн «Старт» гэжэ, автотракторна электроаппаратурын хоёрдохи Московско заводуудай коллективүүдэй хамтын суглаанууд Л. И. Брежневэй кандидатура нэгэн һаналтайгаар дэмжэбэ.

С. Орджоникидзын нэрэмжэтэ Москвагай авиационно институдта үнгэргэгдэһэн суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **Николай Викторович Подгорные** дэбжүүлхэ тухай дурадхал дэмжэбэ.

Мүн тэрэшэлэн Ильичэй нэрэмжэтэ Москвагай локомотивна депогой коллектив Москва городой һунгуулиин Фрунзенска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **Алексей Николаевич Косыгиниие** дэбжүүлхэ дурадхал дэмжэхэ гэһэн тогтоол нэгэн һаналтайгаар гаргаба.

Карачаровска механическа заводой полировщицануудай бригадир **К. С. Голова,** ниислэл хотодохи «Красный Октябрь» гэжэ машина бүтээлгын заводой токарь, КПСС-эй XXIV съездын делегат **Н. А. Родина** ба бусад депутадуудта кандидадуудаар хэдэн олон суглаанууд дээрэ дэбжүүлэгдэбэ.

МОСКОВСКО ОБЛАСТЬ

Московско областиин Калининай нэрэмжэтэ Подольско механическа заводой хүдэлмэрилэгшэд РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй ЦК-гай секретарь **И. В. Капитоновые** дэбжүүлбэ.

ТУЛЬСКА ОБЛАСТЬ

Тульска областиин Новомосковско химическэ комбинадай коллектив РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэ **Ю. В. Андроповые** дэбжүүлбэ.

ЧЕЛЯБИНСКА ОБЛАСТЬ

Челябинска областиин Миасс городой Уральска автомобильна заводой ажалшад РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй ЦК-гай секретарь **М. С. Соломенцевые** дэбжүүлбэ.

САРАТОВСКА ОБЛАСТЬ

Саратовай подшипникова заводой коллектив РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Б. Н. Пономаревые** дэбжүүлбэ.

ЯРОСЛАВСКА ОБЛАСТЬ

Ярославска мотоорно заводой хүдэлмэрилэгшэд РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **П. Н. Демичевые** дэбжүүлбэ.

ВЛАДИМИРСКА ОБЛАСТЬ

Владимирска областиин Ковровско машина бүтээлгын заводой коллектив РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь **Д. Ф. Устиновые** дэбжүүлбэ.

[РСФСР-эй Вер]ховно Соведэй [депут]атта үнгэргэхэ һунгуулиин Центральна комиссида

[Апр]елиин 28-да Москвада, [...]удай байшан соо РСФСР-[эй ...]ндахи зарлалай Верховн[о Сов]едтэ һунгалта үнгэргэхэ [һунгуу]лиин Центральна комис[сиин з]аседани С. С. Минаевай [түрүүл]эри доро үнгэргэгдэбэ. [РСФСР]-эй Верховно Соведэй [һунгал]тада бэлэдхэлтэй холбоо[той а]суудалнуудые комисси ха[раал]аа.

[Һунг]алтада бэлэдхэлые нютаг [дээр]э гаража хараһан хүнүү[дэй, за]ярим автономито республи[кын]ай Верховно Соведүүдэй [Президи]умүүдэй түрүүлэгшэнэ[рэй, аж]алшадай депутадуудай [зарим] областной Соведүүдэй [исполк]омуудай мэдээсэлнүүдые [комисси] соносхоһон байна.

[Удаань] РСФСР-эй Верховно Соведэй һунгалта үнгэргэхэ ок[ругуудай] комиссинуудые бии [болгоһ]оной дүнгүүдые комисси [хар]ан хэлсэбэ.

[Далайн] зам ба агаарай транс[порт]а, далайн, гол мүрэнэй ба [...] барилгын флодой судна[нууд] дээрэ, научна экспедици[нуудт]а, геологическа ба бэдэрэл[гын па]ртинуудта, туристическэ [баазу]нуудада, спортивна ба ту[ристич]ескэ лагерьнуудта, сана[тори]нуудта, амаралтын гэрнүүд[тэ ажа]лшадай олоороо амардаг [газарн]уудта һунгалтын үдэр [байха һу]нгуулгшадые һунгалтада хабаа[дуулха] тухай асуудал һунгуу[лиин] Центральна комисси зүб[шөө]лсэбэ.

[РСФ]СР-эй худалдаа наймаа[ны] ба соёлой, автомобильна [транс]портын министерствэнүү[дэй, Ро]спотребсоюзай һунгалтада бэлэдхэл ябуулжа байһан [тухай] мэдээсэлнүүдые һунгуу[лиин] Центральна комисси ха[ран] абаба.

(ТАСС).

Ажалай баатарнуудта— АЛДАР СОЛО!

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

В. И. НЕМОЧИН.

Химическэ, нефть илгадаг ба нефтехимическэ промышленностиин, геолого-бэдэрэлгын ажалай, химическэ ба нефтиин, барилгын, харгын ба коммунальна машина бүтээлгын, электротехническэ промышленностиин ба прибор бүтээлгын, энергетикын ба электрификациин, целлюлозно-саарһанай, микробиологическа промышленностиин, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностьда хэрэгтэй машинануудые бүтээлгын, загаһанай, мяха ба һүнэй промышленностиин, түлишын промышленностиин предприятинууд ба эмхинүүдэй ехээр шалгарһан хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэдтэ **Ленинэй** орден, **«Балта ба Хадуур»** гэжэ алтан медаль барюулгатайгаар **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэхэдээ элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудаар олгогдобо.

Тэрэ тоодо: БУРЯАДАЙ АССР-һээ:

НЕМОЧИН Владимир Ивановичта — Улаан-Үдын мяхаконсервын комбинадай слесарь.

ТАРАСОВА Раиса Сергеевнада — Буряадай геологическа управлениин Үдэ-Витимэй геолого-бэдэрэлгын экспедициин партиин главна геолог.

Р. С. ТАРАСОВА.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

ТҮРҮҮШЫН БУРАЗДАА

Репортаж

Наратай дулаахан һаяын үдэрнүүдэй нэгэн һэн. Шулуу-сахюурай полиин захада хүсэ ехэтэ «ДТ-75» гурбан трактор ерэжэ, маягтайгаар эрьелдэн, загуунда орохоор бэлэн зогсонод. Хойноһоонь—үшөө хэдэн трактор, хүнгэн автомашина, мотоциклтай хүнүүд. Түрүүн ерэһэн трактористнууд бэшэнээ хүлеэнгээ, түр зуура тамхилна, хөөрэлдэнэ. Тиигэһээршье байтар колхозой түрүүлэгшэ, главна инженер, бригадир гэхэ мэтын тушаал зэргэтэн ерэжэ, шэнэ табан жэлэй түрүүшын хабарай эхин бураздаа татаха хуби түрүү механизатор Будажап Гармаевта тудаба. Хүрин үнгэтэй хуушарад гэһэн «ДТ-75» тракторшье байраһаа хүдэлжэ, плугай 5 анзаһан газарай хүрьһэн руу шургашалай. Элһэлиг газарай шорой бужаганан эбхэржэ, полиин дундуур хүрин хара мүр татагдаад ябашаба. Хойноһоонь залуу механизатор Дамби Дашеев оробо. Тиигээд эгээ аха заха, хуушанай механизатор Аюша Бадмаевич Очиров халаанайнгаа трактористтай — өөрынгөө хүбүүн Дамдин-Цырентэй шара үнгэтэй шэнэхэн «ДТ-75» тракторайнгаа кабинада орожо, шууяса зүдхүүлбэ.

Колхозой түрүүлэгшэ Бадма-Цырен Санжиевич адха шорой гартаа абажа, бодолгото болон хэлэнэ:

— Хүн зониие, бүхы амитаниие тэжээдэг юумэн гээшэ газар. Газар гээшые хүндэлхэ, газарта эзэн байха ёһотойбди.

Тиигээд хэр гүнзэгыгөөр хахалагдажа байһыень хэмжэжэ үзөөд, эгээл тааруу гэжэ тухайлна. Нүхэр Очиров өөрөө агроном хүн. Колхозой главна агроном Дара Аюшеевна Очирова РСФСР-эй Верховно Соведые һунгуулха Центральна һунгалтын комиссиин гэшүүнээр һунгагдаад, Москва ябашанхай, тиимэһээ түрүүлэгшэ һаядаа ехэнхи сагаа поли дээрэ үнгэргэнэ.

— Хүбүүдни, энэл хэбээрээ хахалагты. Энээнһээ гүйхэншье болгоһоной хэрэггүй. 19—20 сантиметр боложо байна. Эгээл тааруу, — гэнэ Бадма-Цырен Санжиевич: — Энэл хэбээрээ!

— Мүн даа: энэл хэбээрээ! — гэжэ хэлээд, XXVII областной партийна конференциин делегат, КПСС-эй Захааминай райкомой гэшүүн Николай Молонович Дамбаев загуунда оробо. Тэрэнэй халаанай нүхэр баһал залуу, түрүүшынхеэ тракторта һууһан Бальжан Аюрзанаев. Табадахи агрегат Даша Аюшеевэй.

Энэ үедэ урда хотогор соо үнинэй коммунистка, пенсионер Дулма Цыбенова шүлэ шанажа, сүлөө тухагүй ажаллажа байна. Дууша хүн туладаа «Шууяса хахалха колхозой трактор яс!» гэһэн гушаад онойнгоо дуу хангюурдаадшье абана.

Тракторнуудай хошоод-гурбаад эрьеэд байхада:

—Эдеэн гараа! Эдеэлэгты!—гэжэ Дулма Ринчиновна ооголбо.

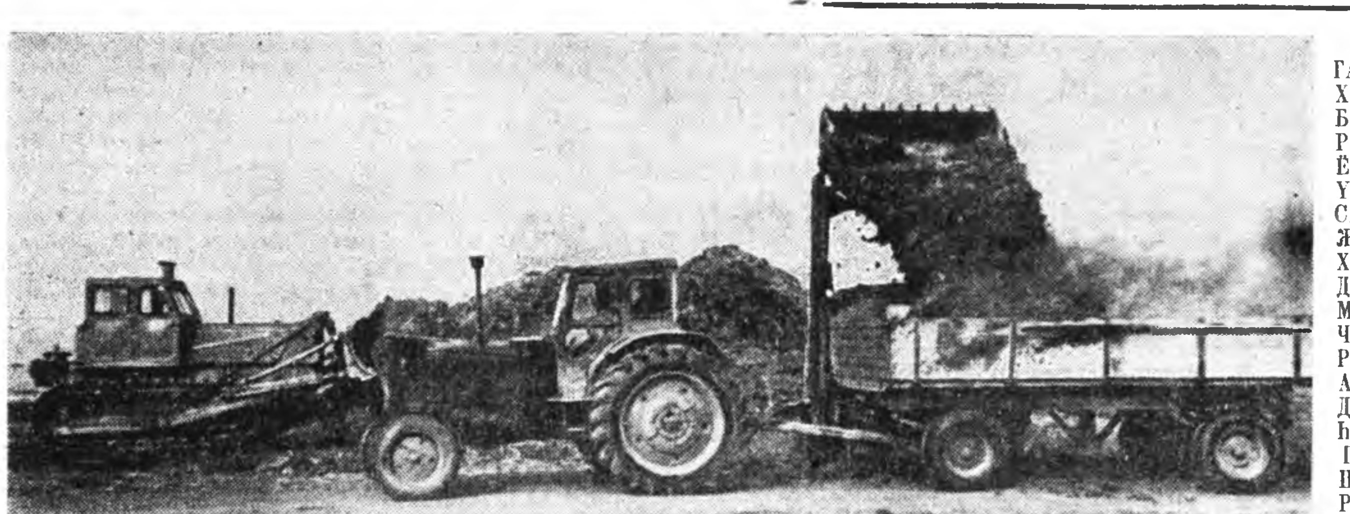
Адуунай арьбанта, омһо, хята, шабай гэхэ мэтын амтатай мяха, дотор хубаажа, тогоошон механизаторнуудаа хооллуулна. Николай Дамбаев мүнөөдэр дабхар баяртай. Нэгэдэхеэр, түрүүшын бураздаа татагдаа, хоёрдохёор, үнгэрэгшэ һүни «эсэгын нэрэ нэрлүүлхэ» хүбүүтэй болоо. Гурбан эгэшэтэй хүбүүнэй түрэһэнэй, мүн түрүүшын бураздаа татаһанай баяр тэмдэглэгдэжэ, һайн һайхан юрөөл, хүсэлнүүд табигдана.

«Красный Октябрь» колхозой тракторно-тарьяан ажалай бригада нёдондо аймаг дотороо социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, дамжуулгын Улаан туг абаһан юм.

— Үнгэрэгшэ табан жэлэй туршада бидэнэр ороо̄һо тарьяанай ургасые гектарай дунда зэргээр 2 центнерээр дээшэлүүлһэн байнабди. КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор, юһэдэхи табан жэлдэ ороо̄һо тарьяанай ургаса гектарай 4 центнерһээ бага бэшээр дээшэлхэ зэргэтэй. Энэ хадаа манай дайшалхы зорилго, — гэжэ түрүүлэгшэ механизаторнуудта хэлэнэ.

Юһэдэхи табан жэлэй гол зорилгонууд тухай, болохоёо байһан һунгалта тухай тобшо тэдыгээр хөөрөөд, мүнөө жэлэй хабарай тарилгын үедэ ажалай түлөөһэнэй, социалис мүрысөөнэй ямар гуримуудай тогтоогдоһон тухай механизаторнуудта үшөө дахин хөөрэнэ. Мүнөө хабарай тарилгые агротехническэ эрхим болзорто, богонихон хугасаа соо, эртын тарилгые 10-аад хоног соо дүүргэхэ зорилго табигдаа. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд 5 хоног бүридэ гаргагдажа, даалгабаряа 100 процент дүүргэн, эрхимлэгшэдтэ шан барюулагдажа байха. Механизаторнуудые материальна талаарнь урмашуулха зорилгоор ажалай түлөөһэнэй, нэмэлтэ түлбэриин шэнэ гурим зохёогдоо. Мүнөө жэл трактористнуудай мэргэжэл шадабариiень харалсажа, 1-дэхи 2-дохи классай механизаторнуудта дээшэлүүлэгдэһэн гуримаар ажалай түлөөһэн үгтэхэ. Олон жэлдэ хүдэлмэрилжэ байһан 1-дэхи классай трактористнуудай ажалай түлөөһэн 30 процент хүрэтэр нэмэхэ байна. Мүн залуу трактористые дахуулжа, һургаһанай түлөө ажалай түлөөһэн дээрэ 20 процент нэмэгдэхэ. Мүнөө жэл халаанай тракторист бүхэн залуу, шэнэ хүнүүд. «Залуу трактористнуудаал дахуулжа, һайнаар абажа ябагты» гэжэ түрүүлэгшэ хуушанайнгаа механизаторнуудта захина.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ,
манай корр.

ИВАЛГЫН ТУРШАЛГА-ҮЙЛЭДБЭРИИН АЖАХЫДА САБШАЛАН БА БЭЛШЭЭРИ҆ҺАЙЖАРУУЛХА ГАБШАГАЙ ХОЁР ҺАРА ЭМХИТЭИГЭЭР ҮНГЭРГЭГДЭНЭ. ЭНДЭ САБШАЛАН ДЭЭРЭ ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ЗӨӨХЭ ТУСХАЙ ОТРЯД ЭМХИДХЭГДЭНХЭЙ. ТЭРЭНИИЕ СЕМЕН ДМИТРИЕВИЧ ОВЧИННИКОВ ХҮТЭЛБЭРИЛНЭ. ТРАКТОРИСТ А. В. ЛЕБЕДЕВ АЖАЛДАА ОРОЛДОСОТОЙ ҺАЙНААР ХАНДАДАГААРАА БУЛТАНҺАА ШАЛГАРНА. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ТРАКТОРАЙ ТЭРГЭДЭ НАГ ШЭБХЭ АШАЛГА.
З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

Түрүүшүүл шанда хүртэбэ

Ажалшадай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын һайндэр — Майн нэгэнэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд гаргагдаад, илажа гараһан түрүүшүүлдэ «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн значок барюулха тухай тогтоол республикын Министрнүүдэй Совет, облпрофсовет баталан абаба.

Шагналда хүртэгшэдэй дунда Улаан-Үдын «Байкал» гэжэ сёдолой нэгэдэлэй хүдэлмэришэд З. Е. Даргуева, А. С. Косс, Улаан-Үдын трикотажна фабрикын хүдэлмэришэд А. И. Салимова, В. Е. Золотарева, Баунтын аймагай быткомбинадай оёдолшон З. В. Платонова, Захааминай аймагай быткомбинадай хүдэлмэрилэгшэ Р. Б. Будаева, Яруунын амагай быткомбинадай оёдолшон Ж. Г. Дамбиева, Хориин аймагай быткомбинадай хүдэлмэрилэгшэ Д. Т. Цыренова, Хэжэнгын аймагай быткомбинадай оёдолшон Н. Н. Баторова болон бусад оролсоно.

БҮТЭЭСЭТЭЙГӨӨР

Һаял хон-жэн байһан тарьялан дээгүүр тракторнуудай хүсэтэ абяан үглөөнһөө үдэшэ болотор таһалдахаяа болибо. Эдэ үдэрнүүдтэ Загарайн аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хабарай тарилгын хүдэлмэри эхилээ.

Хэдэн тракторнууд поли дээрэ гаража, сэбэр паар, намарай паар борнойлжо, хүрьһэнэй шииг нойтые хушажа байна. Мүн зарим бригадануудта һолоомын узуурта лущени хэгдэнэ.

Тус колхоз энэ жэлдэ 3000 гектарта ороо̄һото ургамалнуудые тарижа, га бүриһөө дунда зэргээр 13 центнер ороо̄һо абаха уялгатай.

Хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэриие богони болзорто, һайн шанартайгаар дүүргэхын тула колхозой правлени, партком мүрысөөнэй гурим зохёожо, бригада, механизатор бүхэндэ хүргэнхэй. Мүрысөөнэйнь дүн табан хоног бүхэндэ гаргагдажа, ажалай түрүүшүүл һайнаар урмашуулагдаха юм.

Мүнөө түрүүшын үдэрһөө үнинэй механизаторнууд Доржо Ракшиев, Жамса Зундыев гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

В. КАРМИН.

ЖЭГДЭРЭН ОРОБО

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэреэр урмашаһан Бэшүүрэй совхозой тарьяашад түсэбтэ шэнэ табан жэлдэ эрхим үрэ дүн туйлахын түлөө эрмэлзэн ажаллана. Байгша ондо тус совхозой 1-дэхи отделениин коллектив 700 га паар хахалха, 1200 гектарта шэниисэ, 35 га обёос, 250 га хүхэ һолоомо, 250 га кукуруза, 30 гектарта горох, обёосой холисо, 10 гектарта куузику тариха социалис уялга абаһан байна. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхөөр хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр эхилбэ.

— Совхозоймнай механизаторнууд тарилгадаа жэгдэрэн оробо. Олохон трактористнууд үдэрэйнгөө нормо үлүүлэн дүүргэнэ. «Беларусь» трактораар үдэрэй 4,6 гектар газар хахалха даабаритай һаа, А. Разуваев 10 гектар, В. Самажапов 9 гектар хахална. Механизаторнууд Д. Цыренов, М. Цыремпилов, Н. Фалилеев үдэрэйнгөө даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

—Хабарай тарилгын эхилһээр отделениимнай механизаторнууд бүхыдөө 115 гектар газар хахалаад байна,—гэжэ тоо бүридхэгшэ Н. Петров хөөрэнэ.

Д. ДАМБИЕВ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэри бэелүүлхын түлөө

ПАРТИЙНА ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН

УЛААН-ҮДЭ хото

Городой партийна эдэбхитэдэй суглаан уржадэр оложо, «КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүд ба городой партийна организацийн зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар элидхэл партиин XXIV съездын делегат, обкомой секретарь нүхэр **Продайвода К. М.** хэбэ.

Элидхэлшэ съездын хүдэлмэри тухай, партиин, совет арадай ажабайдалда, мүн уласхоорондын байдалда тэрэнэй үзүүлһэн, саашадаа үзүүлхэ нүлөөн. СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ талаар табиһан зорилгонууд тухайнь дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Мүн съездын хараалһан түсэбүүдэй ёһоор городой партийна организацийн, бүхы ажалшадай бэелүүлхэ тодорхой зорилгонууд, юһэдэхи табан жэлэй түсэбүүд тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Съездын бүхы хүдэлмэри, тэрэнэй баталан абаһан бүхы документнүүд, богонёор хэлэхэдэ, совет арадай материальна болон культурна ажаһуудалые, габьяата ажалайнь эрхэ нүхэсэлые улам һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагданхай. Партиин энэ эгээн дээдын уг зорилго дүүргэхын тула мүнөө бүхы арадай ажахы элсүүлэгдэхэ, тэрэнэй һалбари бүхэн бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Энэ түүхэтэ зорилгые дүүргэхын тула шухала бүхы арга боломжо манай ороидо бии гээд элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Тиимэһээ партиин хараалһан түсэбүүд бүхы арадай зүгһөө бүрин дэмжэгдэнэ, һаншааргдана. Совет хүнүүд түрэл партиингаа табиһан зорилгонуудые дүүргэхэ талаар амжалта түгэс алхам юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлһээ хэжэ эхилээ. Энэ хадаа саашанхи амжалтымнай эшэ үндэһэн мүн.

Элидхэлшын энэ үгые үргэлжэлүүлэн, үгэ хэлэһэн хүнүүд городой ажалшадай политическэ, ажалай туйлай ехэ дэбжэлтэ, зориг жол тухай хөөрэжэ үгэбэд.

КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Ченкиров** үгэ абажа, районой бүхы коммунистнууд, бүхы ажалшад съездын материалнуудые шудалхадаа, омог, зориг түгэс боложо, ажалаа оншотой, бүтээсэтэй болгоно, ажахыгаа шадамараар хүтэлбэрилхэ һургаал абанабди, гээд хэлэбэ. Советскэ районой ажалшад партиин съездын Директивэнүүд, Резолюци дотор хараалагдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэв. Ажалша хүн бүхэн хубиингаа табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ гэһэн мүрысөөн мүнөө район дотор дэлгэрээд, үдэр бүри ажалай амжалта асарна.

Саашань нүхэр Ченкиров районой промышленна предприятинуудай ажал тухай хэлэхэ зуураа, эндэ ушарһан дутуу дунданууды усадхаха хэмжээнүүдые абаха шухала байһан тухай тогтоо.

Үгынгөө түгэсхэлдэ республикын министерствэнүүд болон ведомствэнүүдэй партийна эхин организацинуудай үүргые дээшэлүүлхэ, ажалшадай дунда ябуулдаг ниитэ-политическэ хүдэлмэриие үргэнөөр эмхидхэхэ шухала байһаниие тэмдэглээ.

ЛВРЗ-гэй начальник нүхэр **Асеев** партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон заводойнгоо хүдэлмэришэдэй туйлаһан амжалта тухай тогтохо зуураа, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргээбди гээд мэдүүлээ. Мүнөө заводой коллектив үйлэдбэриингөө ашаг үрые дээшэлүүлхэ доторой арга боломжо бэдэржэ байна. Тиимэ нэгэ шухала нөөсэ арга боломжо гэхэдэ, техническэ дэбжэлтэ болоно. Энээнэй үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриие оньһожоруулха, автомат арга нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри эхилэгдээ. Завод 1971 оной түрүүшын кварталай даабарине муу бэшээр дүүргээ. Заводой цехүүдые шэнэлэн һэльбэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан мүнгэ зөөри хүсэдөөр ашаглагдана.

Заводой коллектив арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргахые бодомжолно, мүн хүдөө ажахыда туһаламжа хүргэхэ хэмжээнүүд хараалагдана. Мүнөө заводой управлени, партийна организаци ажалша бүхэнэй бэелүүлхэ түсэб даабариие тодорхойлно, тус тустань хүргэхэ хүдэлмэри ябуулна.

Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые заводой коллектив амжалтатайгаар дүүргэхэ гэжэ, партийна эдэбхитэдэй суглаанда найдуулхыемни зүбшөөгыт гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Нарин сэмбын фабрикын парткомой секретарь нүхэр **Семенькова** наймадахи түсэбтэ табан жэлэй туршада фабрикын коллективэй туйлаһан амжалта тухай тогтоод, саашанхи хараа түсэб тухайгаа хөөрэжэ үгөө. Ажалай амжалта туйлаха хэрэгтэ фабрикын партийна организациин, бүхы коммунистнуудай үүргэ ехэ гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. Фабрикын 83 коммунист абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ, бүгэдэндэ габьяата ажалай үльгэр жэшээ харуулаа, зоригжуулаа. Мүнөө фабрика дотор мастернуудай туһалагшадай социалис мүрысөөн дэлгэрээ. Энэ хадаа шэнэ янзын мүрысөөн мүн. Энээнэй аша үрэ тон ехэ байха.

Саашань предприятияа шэнэлэн һэльбэжэ, шэнэ станогуудые табижа, бүри ехэ продукци абадаг болохо талаар юу хэхэ байһанаа үгэ хэлэгшэ хөөрэжэ үгөө.

Социалис Ажалай Герой, барилгашадай бригадын бригадир нүхэр **Полторацкий** КПСС-эй XXIV съездын удха шанар, тэрэнэй абаһан шиидхэбэринүүдэй совет арадай аша туһада түүхэтэ ехэ нүлөөтэй байха тухайнь хөөрэжэ үгөө. Саашань өөрынгөө ажал тухай тогтоходоо, барилгашадай ажалда байһан дутагдалнуудые зайсуулха тодорхой хэмжээнүүдые хэлэжэ үгэбэ. Барилгын проектын шанарые һайжаруулха, барилгашадые хүдэлдэг газартань саг соонь материалнуудаар хангаха, мүн эдеэ хоолоор хангаха тухай хэмжээнүүдые абахыень тэрэ дурадхаа.

1971 ондо абаһан уялгаяа сүм дүүргэхэб гээд тэрэ партийна эдэбхитэдэй суглаае найдуулаа.

Республикын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо нүхэр Воронов үгэ абаа. Партиин XXIV съездын **Директивэнүүд дотор** худалдаа наймаае үргэдхэхэ түсэб совет арадай аша туһада зорюулагдана гээд тэрэ хэлээ. Саашань нүхэр Воронов республика дотороо худалдаа наймаае хүгжөөхэ ямар зорилгын табигдаһан тухай тогтоо. Худалдаа наймаае, ниитын эдеэ хоол хүгжөөхын тула худалдаа наймаанай предприятинуудай хүдэлмэрээ һайжаруулхаһаа гадна, мүн промышленна предприятинууд энэ хэрэгтэ зохихо анхарал хандуулха, арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргаха түсэб, даабаряа болзор соонь, ассортиментын ёһоор дүүргэжэ байха уялгатай гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Авиационно заводой слесарь **Трусов**, ВЛКСМ-эй горкомой секретарь **Леонов**, үнинэй коммунист, пенсионер **Кузичев**, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай парткомой секретарь **Галданов**, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь **Ангапов** үгэ хэлэжэ, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые городой ажалшадай нэгэн һаналаар дэмжэжэ, эдэбхи ехэтэйгээр шудалжа байһан тухай, юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын тула шэн габьяатайгаар ажаллажа байһан тухай хөөрэжэ үгөө.

Городой партийна эдэбхитэдэй суглаан КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые нэгэн дуугаар һайшааһан, городой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонуудые хараалһан тогтоол баталан абаа.

М. НИМАЕВ.

БЭШҮҮР

Аймагай таряашад, малшад, свеклошод түрэл Коммунис партиингаа XXIV съездын баталан абаһан шухала документнүүдые эдэ үдэрнүүдтэ ехэ һонирхолтойгоор шудалжа байна. Колхоз болон совхозуудаар, промышленна предприяти болон эмхи зургаануудаар ажалшадай, коммунистнуудай суглаанууд боложо, юһэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд һайшаагдажа, хараа түсэбүүд тодорхойлогдоно.

Һаяхан эндэ аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан боложо, «КПСС-эй XXIV съездын дүнгүүд ба аймагай партийна организациин зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. КПСС-эй XXIV съездын делегат, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ нүхэр **Б. С. Семенов** элидхэл хээ.

Партиин XXIV съезд дээрэ манай ороной политическэ ба экономическа хүгжэлтын дүнгүүд согсологдожо, мүнөөнэй уласхоорондын байдалда марксистко-ленинскэ сэгнэлтэ үгтэһэн байна. 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа съездын баталан абаһан Директивэнүүд соо манай орондо коммунизмын материально-техническэ бааза байгуулха горитойхон хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай гээд, элидхэлшэ хэлэнэ. Партиин хараалһан асари ехэ программые Буряадай республикын ажалшад тон ехэ баяр баясхалантайгаар угтаад, шэн зориготойгоор ажаллажа байна.

Саашадаа нүхэр Семенов Бэшүүрэй коммунистнуудай үмэнэ байһан зорилгонууд дээрэ колхоз болон совхозуудай экономико хүгжөөхэ асуудалнууд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

Элидхэлэй һүүлээр «Дружба» колхозой түрүүлэгшэ **В. Г. Стрекаловский** үгэ абаба.

— Манай колхозойхид түрэл партиингаа съездын шиидхэбэринүүдые үнэн зүрхэнһөөн һайшааха зуураа, шэнэ юһэдэхи табан жэлдэ ажахыгаа хүгжөөхэ хараа түсэб табяад байна. Энээнэй ёһоор 1970 оноойхитой сасуулбал, 1975 ондо орооһо үйлэдбэрилгэ 27 процентээр, мяха — 45, һү — 19, нооһо — 60 процентээр дээшэлхэ юм. Ондоогоор хэлэбэл, колхоз 1975 ондо 590660 центнер орооһо, 30440 центнер мяха, 71 200 центнер һү үйлэдбэрилхэ болоно. Хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдалгашье нилээд дээшэлхэ.

Хараалһанаа хүсэлдүүлхэ арга боломжонууд маанадта бии. Нэн түрүүндэ орооһо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Энээнэй тулада газар элдүүрилгые һайжаруулха, үтэгжүүлгэ ба уһалалга үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Съездын шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон ажалай муу бэшэ амжалтанууд туйлагдана. Нэгэдэхи кварталай түсэбһөө гадуур 61 центнер мяха, 473 центнер һүн, 101 мянган үндэгэн гүрэндэ худалдагдаа. Тиихэдэ хахад жэлэй даабариһаа үлүүлэн 1000 центнер һү, 110 центнер мяха худалдаха аргатайбди.

Мяха үйлэдбэрилгые ехэ болгохо аргануудай нэгэн—галуу үсхэбэрилгэ болоно гээд нүхэр Стрекаловский үргэлжэлүүлнэ. Колхознай хоёр жэлэй саада тээ галуу үсхэбэрилжэ эхилһэн. Энэ жэлдэ гүрэндэ 1800 — 2000 центнер галуунай мяха худалдахаар түсэблэнэбди. Энэ һалбари хүгжөөлгэдэ саашадаашье анхаралаа табиха байнабди.

Колхознигуудайнгаа хүсэл эрмэлзэл, эршэтэ ажал тухай Калининай нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь нүхэр **В. Д. Амбуев** суглаан дээрэ хэлэбэ.

Партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ КПСС-эй съездын делегат, аймагай больницын главна врач **С. И. Суворова**, «Дзержинский» совхозой парткомой секретарь **И. Т. Хлызов**, «Победа» колхозой хонишон **М. Г. Смолин** болон бусад үгэ хэлээ.

Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба.

Н. МОРЕВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой таһагые даагша.

РЕПОРТАЖ

АЖАЛАЙ ЭРШЭ

Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгын талмай дээрэ үглөөнһөө үдэшэ болотор ажалай эршэ һуларнагүй. Хүсэтэ машина, тракторнуудай хүнхинөөн холо саагуур сууряатана. Кранай үлгүүрэй гоходо обоо ехэ хирпиисэ шагтагалагдаад, дары түргэн табадахи дабхарта гаргагдана. Электро-гагнууриин сэнхир гал эндэшье, тэндэшье ошо сасажа, хүнэй нюдэ һаргаана. Барилгашадай шадамар гарай хүсөөр хирпиисэ бүхэн һууридаа табигдажа, байшангай хана үндыжэ бодоно. Эдэнэрэй ажаллажа байхые харахада атаархамаар. Барилгашад гэээшэмнай шогтой, зугаатай, дорюун зон даа...

—Нүхэд, комсомолоймнай прожектор ээлжээтэ «Сахилгаан» хуудаһаяа гаргаба. Уншахаяа бү мартагты!—гээд жолоошон В. Сороковиков аяар дороһоо мэдээсэбэ.

— Үдын хоолдо гарахадаа уншахабди, — гээд бригадир В. Г. Засухин аяар дээрэһээ харюусана.

...Үдын хоолой үе. Конторын үүдэндэ барилгашад олоороо сугларанхай. «Сахилгаан» хуудаһа һонирхон уншанад, хөөрэлдэнэд. Энэ хуудаһанда ажалай хэдэн түрүүшүүлые магтаһан шүлэг толилогдоһон байба.

— Шүлэгөөр магтуулһан хүбүүдтнай алим бэ?—гээд, бидэнэр ГРЭС-эй барилгын управлениин парткомой секретарь Дмитрий Михайлович Красиковһаа асуубабди.

— Ара талададтнай байна, — гээд, тэрэ хэдэн хүдэр хүбүүдтэй маанадые танилсуулаа һэн.

ГРЭС-эй барилга дээгүүр ябажа, ажал хүдэлмэритэйнь танилсаабди, кислородно станци бариглажа байна. Хаа хаанагүй эмхи гуримтай, эбтэй эетэй коллективүүд хоорондоо мүрысэн, эршэ зоригтойгоор ажалланад.

Парти, правительствынгаа табиһан зорилгые һайнаар ойлгоһон, шухала хэрэг бүтээжэ байһандаа омог баяртай барилгашад юһэдэхи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар эхилэнхэй. Партиин XXIV съездын урда тээ бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсожо, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбөө мартын 25-да дүүргэжэ, түрэл партиингаа дээдын хуралдаае ажалай бэлэгээр угтаһан байна. Үйлэдбэриингөө түсэб даабари дүүргэхэ хэрэгтэ 3-дахи АТК-гай хүдэлмэришэд эдэбхи ехэтэйгээр хабаадана,

Мүн урлан нарижуулагшадшье эндэ олон. Г. И. Мастицкий, А. В. Чмелев, В. И. Мочалов, А. Н. Гончаров үйлэдбэридэ ашатай туһатай олон дурадхалнуудые оруулжа, нүхэдэйнгөө дундаһаа шалгарна. Урлан нарижуулагшадай оруулһан дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, барилгын хүдэлмэринүүдэй өөрынь үнэ сэн хямдаруулха хэрэгтэ туһа нэмэри болоно. Түрүүшын кварталай эсэстэ 7000 түхэриг алмалта хэгдээ.

Барилгашадай шадабари мэргэжэл дээшэлүүлхэ тушаа асуудалда онсо анхарал хандуулагдана. Жэлэй эхинһээ хойшо 16 хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн, олохон барилгашад хоёрдохи мэргэжэлтэй болоһон байна.

Мүнөө Галуута-Нуурай ГРЭС-эй барилгашад партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө хамаг хүсэ шадалаа элсүүлжэ байна.

Б-Н. НАМДЫКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир В. Г. Засухинай бригада ГРЭС-эй хүдэлмэришэдэй ажаһууха гэр барижа байна.

Д. ЭРДЫНЕЕВЭЙ фото.

КУШЕВ, ... бор» заводой ... А. И. АВД... 397-дохи СМ... луушан.

С. ЦЫД...

КПСС-эй XXIV съездын делегат хөөрэ...

ЗОРИЛГОМНАЙ ЕХЭ...

Тэрэ дулаахан хабарай үдэрые хэзээдэшье мартахагүйб. Алтан шаргал наран элшэ туяагаа Эхэ оронноймнай элдин уужам тала дайдаар адхан байба. Партиин XXIV съезд хүдэлмэрээ эхилхэнь. Бидэнэр түүхэ домогоор баян Улаан талмай дээгүүр үнгэрэн, Съезднүүдэй ордон тээшэ алхалжа ябанабди. Булта делегадуудай шэг шарай омог дорюун. Тэдэнэр һүр жабхалантайгаар алхалнад.

Би түрэл Буряад орон тухайгаа, ажалша зон тухайгаа шэбшэн ябааб. Тэдэнэр лэ партиин XXIV съездэ хабаадалсажа, гүрэн түрын шухала асуудалнуудые шиидхэлсэхыем намда найдаһан байгаа бшуу. Манай Буряад ороной промышленность, хүдөө ажахы һүүлэй үедэ хэды түргэнөөр хүгжөө гээшэб. Шэнэ завод, фабриканууд олоор бариглаа. Үхэр малайшье тоо олошороо. Түрэл тала дайдаараа локомотивуудые жолоодон гүйлгэжэ ябахадаа энэ бүхы хубилалтануудые сүм харажал ябадаг, үнэн зүрхэнһөө баясадагшье гээшэб! Үсэгэлдэр хооһон гэжэ һанаһан таладаш мүнөө город, тосхонууд бариглажа, түмэр харгынууд татагдаад, ашаа шэрэһэн хүсэтэ локомотивууд шэнхинэсэ гүйлдэжэ байхал даа.

Табан жэлэй туршада манай республикын хүдэлмэришэн анги, хүдөө ажалшад табшагай шангаар хүдэлжэ, даабаряа болзорһоонь урид дүүргээ. Улаан-Үдын локомотивна депогой хүдэлмэришэд мүн лэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, хүн зониие, арадай ажахыда шухала хэрэгтэй ашаа шэрэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргээ. Хүн бүхэн үнэн сэхээр ажаллажа, ехэ продукци бүтээн гаргана. Тиигэжэ оронойнгоо экономикые саашадань улам хүгжөөхэ шухала хэрэгтэ багаханшье һаань, хубитаяа оруулалсаа гээшэбди гэжэ һанахада баясахаар байдаг.

Манай түрэл Коммунис парти үнгэрһэн табан жэлнүүдэй дүнгүүдые согсолон гаргажа, шэнэ юһэдэхи табан жэлэй хараа түсэбүүдые бидэнэй урда табиба. Ажал хүдэлмэри оньһожоруулха, шэнэ оньһон техникэ хэрэглэхэ, энээнэй ашаар ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлхэ гээд хэлэгдэнэ. Энэнь бидэнэртэ, машинистнүүдтэ, сэхэ хабаатай 3—4 мянган тонно ашаа шэрэдэг локомотивуудые миин байлгангүй, хүсэдөөр ашаглаха ёһотой болоно ха юмбибди. Тиимын тулада шорой тооһонһоонь ходо сэбэрлэжэ, дутуу дунда юумэнүүдыень саг дары усадхаха хэрэгтэй. Локомотивуудые үни удаан болзор соо ашаглажа, ашаа шэрэхэ гансал тиимэ нэгэ арга бии.

Би 1966 ондо «Т-3» гэһэн маркын шэнэ тепловоз тушаажа абаа һэм. Энэ тепловозоороо табан жэлэй хугасаа соо хүн зониие шэрэжэ, 800 мянган модоной зай гаталааб. Мүнөө тэрэ тепловоз шэнэхэн хэбээрээ. Үшөө 300—400 мянган модоной зайда ашаа шэрэхээр. Гэбэшье манай Улаан-Үдын отделениин түмэр зам электрижүүлэгдэжэ, байгша оной эхеэр түрүүшын электровоз Петровский завод тээшэ ошоо һэмнай. Харин XXIV съездын хүдэлмэридэ хабаадалсажа, арбаад гаран хоног Москва хотодо байха үедэмни, манай локомотивна депогойхин бүхы ашаагаа электровозоор шэрэдэг болоод байба. Энэ богони саг соо иимэ ехэ юумэн хэгдэхэ юм гэжэ хэн тухайлбаб.

Электровоз гээшэмнай гайхалтай хүсэтэй локомотив ха юм. Манай ороной промышленностиин али зэргын хүгжэһые энэ сэхэ гэршэлнэ. Хэрбээ тепловозоор 3000 тонно ашаа шэрэдэг һаа, ВЛ-80 «к» түхэлэй шэнэ электровоз 5000 тонно ашаа хашалангүйгөөр шэрээд, ямаршье дабаануудые дабаха шадалтай. Энэ маркын электровоз дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэй локомотив гэжэ тоологдоно. Деподомнай шэнэ маркын хэдэн олон электровозууд эльгээгдэбэ.

Би мүнөө тепловозоо орхижо, электровоз жолоодохо болоод байнаб. Үнгэрһэн жэл мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ тусгаар курсада һуралсажа, электровоз жолоодохо үнэмшэлгэ абаһан хүм. Шэнэ юумэ хэхэдэ ходол бэрхэшээлнүүд дайралдадаг. Тэрэниие дабажа гарахын тула дүй дүршэл, шадабари мэргэжэл хэрэгтэйл бэзэ.

1961 он. Һаял шэнгеэр һанагдадана. Манай депогой машининстнүүд тепловозоор ашаа шэрэжэ эхилээ бэлэй. Үбгэн буурал паровоздо орходоо энэмнай мантан томо, гоё һайхан, хүсэтэйшье байгаа һааб даа. Бидэнэр тепловоз жолоодохо мэргэжэл шудалжа эхилээ һэмди. Мүнөө депогой машинистнүүд булта паровоз, тепловоз болон электровоз жолоодохо үнэмшэлгэтэй. Эдэнэр оньһон техникэ һайн мэдэхэ болоһон, ёһотой инженер зон даа. Ажаллахадаашье шуумгайнууд. Тиимэһээл ашаа шэрэхэ даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадана... мэридөө коммунис ё...

Минии хүдэлдэг коло... арбан жэлэй саана ком... нэрэ зэргэ олгоо бэлэй... нэрэ солоёо дээрэ аба... Колонныманай машинист... оной нэгэдэхи квартала... урагшатайгаар дүүргэ... шэнгэн түлишэ арьбала... үндэрөөр сэгнэжэ, ... партиин XXIV съездын ... зэргэ олгоһон байна.

Манай колонныи ... түүхэтэ съездын болож... хэзээ хэзээнэйхиһээ ... ажаллажа, амжалта түй... машан, ажалша бэрхэ ... омогорхон байгаа һэм. ... дэ зорюулан, абаһан уял... бэелүүлээд, юһэдэхи таба... түрүүшын жэл соо бүри ... хүдэлхэбди гээд шэнэ ... Эдэнэр амжалта түйлаа... шинистнүүд хэлэһэн үг... лэ зон ха юм даа.

Түмэр замаар ашаа шэ... процентээр дээшэлүүлх... ороной Зүүн зүгтэ аша... бүри һайжаруулха гэ... XXIV съезд шиидхэбэри... ниие бэелүүлхэ зо... тудаба. Манай түмэр хар... жүүлэгдэжэ, ехэнхи хүд... һожоруулагдаа. Хүсэтэ ... зууд ябажа эхилээ. Эн... һайхан хэрэг гээшэ. ... ашаа шэрэхэ арга болом... мэһээ манай депогой ко... нэ табан жэл соо ашаа ... —35 процентээр дээшэ... хараа түсэб табяа. ... хээр даа.

Түмэр замшадаар, деп... дэлмэришэдөөр уулза... дооб. Съездын хүдэлмэри... дэнэртээ дэлгэрэнгыгээр ... хэлэжэ үгөөб. Хүдэлмэри... сахашье гээшэнь даа. ... жэл соо бүри һайнаар ... гээд тэдэнэр үгэеэ үг... гүй яаха гээшэб!

Манай парти, правит... зоной байдал һуудалые ... руулха гэһэн гол зори... бшуу. Энээнэйнь урмандa... шэтэйгээр хүдэлэел даа, ...

А. БАР...
Улаан-Үдын ло...
депогой машинист, ...
XXIV съездын ...

МАЛ ДУТААГШАД ХАРЮУСАХА ЁҺОТОЙ

Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, адууһа малай тоо толгой олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гай Директивэнүүд дотор онсолон тэмдэглэгдэнхэй. Ушар тиимэһээ ниитын малые гээлтэ хоролтодо оруулдаг, хулгай худал хэжэ үбэршэлдэг ябадалтай үсэд нэтэрүүгээр тэмсэхэ, энээндэ эсэс табиха гээшэ мүнөөдэрэй шухала асуудалнуудай нэгэн болоно гээшэ.

Гэхэтэй хамта үнгэрэгшэ жэлдэ республикын ажахынуудта 370 толгой эбэртэ бодо мал, 6893 толгой хонид, 117 адуун, 55 гахай элдэб ушар дутагдалда оруулагдажа, нилээд ехэ мүнгэнэй гарза хохидол ушаруулһан байха юм. Ажахын зоотехнигүүдэй, бригадирнуудай ажал хүдэлмэридөө хайша хэрэгээр, һалан һаланаар хандажа, отара, гүүртэ бүхэндэ тоо бүридхэлэй 53-дахи формын данса үгэдэггүй, үгөөшье һаа, тэрэнэй хэр зүбөөр эрхилэгдэжэ байһыень шалгадаггүй дээрэһээ иимэ ушарнууд тохёолдоно бшуу. Мүн тиихэдэ хонишодоор, үхэршэдөөр, адуушадаар, гахайшадаар ажалладаг зарим хүнүүдэй малайнгаа тоо бүридхэлые хайхардаггүй, малаа харууһагүйгөөр орхижорхёод хэдэн хоногоор архидашадаг, зайгуултадаг ябадал малай дутагдалай, гарзалалгын нэгэдэхи гол шалтагаан болоно гээшэ.

Энээниие эли тодоор гэршэлһэн нэтэ иимэ баримта дурдая. Хориин аймагай Дээдэ Тайлсын совхоздо 8 толгой эбэртэ бодо мал, 59 толгой хонин, 8 адуун дуталдаа гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдээ. Энэ ямар шалтагаанһаа ушараа гэһэн асуудалда совхозой главна зоотехник Б-С. Бадмаев иигэжэ харюусаба:

— Би тоо бүридхэлэй 53-дахи формо тухай түрүүшынхеэ дуулажа байнаб. Тэрэниие малшадта бидэ (зоотехнигүүд) үгэхэ ёһотойгоошье мэдээгүйлби (?!). Иимэ юумэ манда институтда һуража байхадамнай заагаагүй юм.

Хэдэн жэл хүдэлжэ байһан мэргэжэлтын иигэжэ хэлэжэ байхань гайхалтай, мүн халагламааршье. «Мэдэхэгүйгөө, дуулаагүйгөө» урдаа барьяад, юрэл гэмээ сагааруулха, харюусалгаяа хүнгэдхэхэ гэһэн бодол бэшэ аал?

Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд малшадые шэлэн олохо асуудалда анхаралаа тон багаар хандуулна гэхэдэ алдуу болохогүйнь лабтай. «Малшадай олдоһониинь хүрөө даа, заа гэһэниинь хаанахиб» гээд лэ ниитын хонидой отара, гүүртэнүүдые дайралдаһан лэ хүндэ, зарим ушарта ерүүл хүнүүдэй документыеньшье лаб һайса шалгангүйгөөр, материальна харюусалга тухай тэдэнэртэй договоршье баталангүйгөөр даалгаха ябадал хаа хаанагүй үзэгдэнэ.

Ярууны аймагта нёдондо эмхидхэгдэһэн «Витимский» совхоздо В. Г. Зубаренко малшан болгогдожо абтаа һэн. Удаан саг соо хүдэлэншьегүй, тэрэ нэгэ үнеэ худалдаад, өөрөө тэрьелшэһэн байна. Баһал тэрэнэй «жэшээ» В. Ф. Головко, А. М. Букин, В. А. Байбородин гэгшэд даган дууряагаад, совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ үриеэ «бэлэглээ» ха юм. Хулгайлһан сар морин хоёройнь сэн мүнөөшье болотор бухгалтериин дансада хадаатай зандаа.

Мүн энэл аймагай «Победа» колхоздо малшанаар хүдэлһэн Р. М. Тапхаевай туйлаһан «амжалта» бүришье гайхалтай. Ямаршье документгүйгөөр, мүн материальна харюусалгын договор баталангүйгөөр ажалда абтаһан энэ хүйхэр аяар 24 үхэр толгойгоорнь алдажархёод, аргаяа барагдахадаа зугадаха баатай болоо бшуу. Р. М. Тапхаевай гүрэнэй зөөри зоргоороо үбэршэлһэн тухай совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй милициин органдо, прокуратурада удаан саг соо дуулгангүй байһаниинь ехэл гайхалтай.

Харин милици ба прокуратурын энэ хэрэгтэ хам оролсоһоной, эрид шууд хэмжээнүүдые абаһанай ашаар ниитын зөөри үригшэ Р. М. Тапхаев Шэтын областьһоо олдожо, зэмээ амасаха болобо.

Захааминай аймагай «Победа» колхозой ахалагша хонишон тоо бүридхэлэй һулаар табигдаһаниие һамбаашалан, ниитын, өөрын зөөри илгаруулхаяа болишоһон байгаа. Тэрэ хонидойнгоо таргыень алажа эдихэ, түрэл түтимдөө «бэлэглэхэ», танилнуудайнгаа «амыень тоһодохо» гээшые юрын лэ хэрэгтэ тоолоһоор, һүүлэй һүүлдэ түрмэдэ ороо бшуу. Тэрэ хүн колхоздо 600 түхэригэй хохидол ушаруулаа.

Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй совхозой хүдэлмэрилэгшэд Р. Ц. Рабжинов, А. Р. Нимаев, Д. Х. Раднаев, Я. Ш. Эрдынеев гэгшэд Шэтын мяханай комбинадта тушаагдаха мал туућан аад, харгы замдаа архидаад, малаа харууһагүйгөөр орхёод, аяар 27 толгой малаа дутаажархёо. Тэдэнэйнгээ заримыень өөһэдөө алажа эдеэ, заримыень худалдаа бшуу. Тиигэжэ архидаанай дүрбэн андануд ажахыдаа 6375 түхэригэй хохидол ушаруулаа ха юм. Энээн дээрэ үшөө тэдэнэй ажалай түлөөһэндэ гаргашалагдаһан 1731 түхэриг нэмэгдэхэ ёһотой.

«Онохойн» совхозой ахалагша хонишон Г. К. Огородниковой мэхэ гохонь элирүүлэгдээ. Тэрэ 50 гаран толгой хони дутаагаад, отараяа хүршэ хонишодойнгоо хонидтой ниилүүлхые һэдэдэг, бүхы хонидоо дүрбэн зүг тээшэнь тараажархидаг байгаа. Теэд «булхайнь булшангаараа тэһэрээ» бшуу. Юрэдөө һэшхэлээ алдаһан Г. К. Огородников хонидоо өөрөө алажа эдидэг, дайралдаһан лэ хүндэ худалдаад, абаһан мүнгөөрөө архидадаг байһыень шалгалта, мүрдэлгэ элирүүлээ.

Аргатын совхоздо хүдэлмэрилдэг малай аргашан Мандаракшеев айхабтар «бэрхэ» мэргэжэлтэ гэжэ суутай болоо. Тэрэ совхозойногоо хони эдижэрхёод, үхөө гэһэн акт табихадаа атадшье гэхэгүй, хуули буса юумэ хэнэб гэжэ мэдэрхэгүй хүн байшоо. Тэрээндэл адляар аашалдаг хүн мүн лэ Дээдэ Тайлсын совхоздо бии. Совхозой 3-дахи отделениие эрхилэгшэ А. Я. Шубин адуу малаа хулууха, орооһо таряа худалдаха «эрдэм» шудаланхай. Эдэ хоёр хулгайшадай ветеринарна врач гэһэн дипломтой аад, ниитынгээ мал эдидэг, сэдьхэл зүрхэеэ хүдэлгэдэггүй байһаниинь ехэл шаналмаар даа!

Зэдын, Хэжэнгын Хяагтын, Хориин, Ярууны, Тункэнэй аймагуудай ажахынуудта мал хулгайлха, дутааха ушар олоор үзэгдэнэ, мүн үхүүлһэн малайншье тоо нилээд ехэ. Жэшээ болгон хэлэбэл, Борьёогой, «Заречный» совхозуудта олон толгой мал ...

СЭГЛЭЛТЫН АСУУДАЛНУУД

Союзтай сложно дахалдаһан мэдүүлэлнүүдтэ сэглэлтын тэмдэг табиха тухай: Союзтай дахалдаһан сложно мэдүүлэл гурбан хубиһаа бүридэнэ гэжэ мэдэнэбди: нүхэсэл мэдүүлэл, шухала мэдүүлэл ба тэдэние холбожо байһан союз болон союзна үгэ. Энэ гурбан хубиинь хоорондоо харилсаанииие, тэдэнэй мэдүүлэл соо байһан байдалһаа боложо, союзтай дахалдаһан орёо мэдүүлэлнүүдэй сэглэлтын тэмдэгүүдые табинабди. Хэрбээ нүхэсэл мэдүүлэлынь шухала мэдүүлэлэйнгээ урда тээ табигдадаг.

Хэрбээ нүхэсэл мэдүүлэлынь шухала мэдүүлэлэйнгээ урда тээ бэшэ, дунда байгаад, союзна бэшэ, харин союзуудаар холбоотой байгаа haaнь, сэглэлтын тэмдэг табигдаха хэрэггүй. Партиин XXIV съезд амжалтатайгаар угтаха зорилгоор манай институдай багшанар республикынгаа хото, хүдөө нютагуудта олониитэ политическэ худэлмэри ябуулхабди гэһэн уялга абаһан байна. Юундэ эдэ жэшээнүүдтэ нүхэсэл мэдүүлэлнүүдые шухала мэдүүлэлнүүдһээ запятойгоор илгагданагүйб? Нэгэдэхеэр, нүхэсэл мэдүүлэлынь хаанаһаа шухала мэдүүлэлэйнгээ урда тээ байжа, тэрээнэээ гү, али хойноһоонь, ямар нэгэ гэшүүнииие тодорхойлно. Зэргэлээд тодорхойлогдожо байһан үгые тодорхойлуулагшаһаань илгаха аргагүй. Хоёрдохеор, нүхэсэл болон шухала мэдүүлэлнүүдынь «гэжэ» гэһэн союзаар холбоотой байна. Геэд энэ тусхай асуудалда хабаатай, мэдүүлэлэй гэшүүд болон үгэнүүдэй болон мэдүүлэлнүүдэй хоорондохи холбоо харилсаа зааһан үгэнүүд болоно. «Гэжэ» гэһэн союз нүхэ-

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь мартын 23-най номерто).

сэл мэдүүлэл шухала мэдүүлэлэй хоёрые холбожо байһан гэһээнь, тэдэние запятойгоор илгаха яашье хэрэггүй. Гадна шухала мэдүүлэлэйнгээ дунда байһан нүхэсэл мэдүүлэлые урдахи, хойто хоёр хубиһаань запятойгоор илгадаггүй. Жэшээнь: **Бидэ Индохитадай арадуудһаа шуһата һабараа зайсуулагты гэжэ эрилтэ табинабди.**

Эндэ «Индохитадай арадуудһаа шуһата һабараа зайсуулагты» гэһэн нүхэсэл мэдүүлэлшье, тэрэнэй урда тээ байһан «Бидэ» гэһэн шухала мэдүүлэлэй хубишье «эрилтэ табинабди» гэһэн мэдүүлэлэйнгээ хэлэгшэдэ мэдэлтэй байна. Тиимэһээ нүхэсэл мэдүүлэл, тэрэнэй урда тээ байһан шухала мэдүүлэлэйнь хуби хоёрой хоорондо сэхэ харилсаан үгы, ямаршье сэглэлтэ хэрэггүй. Ород хэлэндэ тад ондоо дүримтэй: шухала мэдүүлэлэйнгээ урда тээ гү, али хойно байһан нүхэсэл мэдүүлэлнүүд запятойгоор илгагдадаг, харин дундань байгаа haa, нүхэсэл мэдүүлэл хоёр тээһээ илгагдадаг. Энэ дүрим ород хэлэнэй мэдүүлэлэй байгуулгын онсо шэнжые баримталан зохёогдоһон байха. Ород хэлэндэ дахалдаһан сложно мэдүүлэлэй нүхэсэл мэдүүлэлээ мэдээд байдаг гол хубинь тэрэнэйнгээ урдашье, хойтошье тээнь байжа болодог, байраяа бэлээр һэлгэхэ аргатай дээрэһээнь, нүхэсэл мэдүүлэлые заабол тусгаарлан, нэгэ гү, али хоёр тээһээнь запятойгоор илгадаг заншалтай. Буряад хэлэндэ союзаар холбогдоһон нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэлэй нүхэсэлынь шуха-

ла мэдүүлэлһээ запятойгоор илгаха, тусгаарлаха хэрэггүй, тиигэжэ хараагүй юм. Жэшээнүүд: **Колхозой зоотехник эрхим шанартай хонидые өөһэдынгөө һүрэг соо шэлжэ үдхэхэ гэһэн гол зорилго табигдаа. Урданай зон хониной һайгаар хурьгатай, хурьгаһан һайгаар хонитой байхаш гээд хэлсэдэг бэлэй. Шэнэ табан жэлэйнгээ бөгоһо алхаха зуураа, бидэнэр үнгэрэгшэ наймадахи табан жэлдэ юун хэгдэбэб гэжэ эрьежэ хараха ушартайбди.**

Дээрэ, **гэһэн, гэжэ, гээд** г. м. союзуудаар холбогдоһон нүхэсэл мэдүүлэлнүүдтэй дахалдаһан сложно мэдүүлэлнүүдтэ сэглэлтэ табигдахагүй гэжэ хэдсэбэбди. Энэ дэлгэрэнгы, оло дайралдадаг, тиигээдшье эгээ бэлэн ушарынь энэ.

б) Хэрбээ нүхэсэл мэдүүлэлынь шухала мэдүүлэлэйнгээ урда гү, али дунда байгаад, тэдэнэр хоорондоо союзна үгөөр холболдоһон байгаа haaнь, тус союзна үгын хойно запятой табижашье, табиншье гүй байжа болодог.

Ямар ушартань табигданаб, ямартань табигданагүйб?

Союзна үгэ гээшэмнай нүхэсэл мэдүүлэл шухала мэдүүлэл хоёрые холбохынгоо (союз боложо хэрэглэгдэхынгээ) хажуугаар, үшөө асуудалда харюусажа, мэдүүлэлэй гэшүүн болоно. Мэдүүлэлэй гэшүүн байһан хойноо, бусад үгэнүүдтэеэ элдэб грамматическа харилсаатай байдаг. Гэхэтэй хамта буряад хэлэндэ союзна үгэнүүдээр (союзуудааршье) «гэ-

хэ» гэһэн глаголой причастна гү, али деепричастна формонь хэрэглэгдэнэ. Эдэ причастна болон деепричастна формын «гэхэ» гэһэн глаголоор (гэбэл, гэхэдэ, гэхээр, гэһэндэ, гэлдээд, гэдэг г. м.) гаргагдаһан союзна үгэнүүд өөрынгөө нүхэсэл мэдүүлэлтэй хамта дэлгэрэнгы ушарлагшануудай үүргэ дүүргэнэ.

Тиимэ «дэлгэрэнгы ушарлагшанууд» хабаатай үгэдөө зэргэлээд мэдэлтэй байгаа haa, бэеэ мэдэжэ тусгаарлагдан, оборододой байдалда ороногүй. Харин зэргэлээд мэдэлгүй байгаа haa, оборододой байдалда орожо, хойто тээһээ запятойгоор илгагдаха ушартай болоно. Жэшээ дээрэ харая:

1) Би энэ дүрим мэдэхэб гэхэдэнь үнэншэбэб.

2) Би энэ дүрим мэдэхэб гэхэдэнь, ехээр үнэншэбэб.

Түрүүшын орёо дахалдаһан мэдүүлэлэй «Би энэ дүрим мэдэхэб» гэһэн нүхэсэл мэдүүлэлынь «үнэншэнэб» гэһэн шухала мэдүүлэлтээ «г э х э д э н ь» гэжэ союзна үгөөр холболдоһон байна. Теэд «гэхэдэнь» гэһэн союзна үгэнь гансал тэдэниие холбоно бэшэ, мүн нүхэсэл мэдүүлэлтээ «дэлгэрэнгы ушарлагша» бололсоно. Энэ дэлгэрэнгы ушарлагша «үнэншэнэб» гэһэн хэлэгшэтээ зэргэлээд, тэрээндээ мэдэгдээд байхадаа, тусгаарлагдажа, запятойгоор илгагдаха аргагүй байна. Хоёрдохи мэдүүлэлдэнь «ехээр» гэһэн үгэ тэрэ дэлгэрэнгы ушарлагша «үнэншэбэб» гэһэн хэлэгшэ хоёрой хоорондо ороходонь, «гэхэдэнь» гэһэн при-

части зэргэлээд мэдэлгүй болоо, тусгаарлагдан оборододо хойто тээһээ запятойгоор илгагдаа. Энэ ушарые тобшоор дүримлэн бэшэбэл иимэ: «гэхэ» гэһэн глаголой формонуудаар гаргагдаһан союзна үгэнүүд зэргэлээд хабаатай үгэдөө мэдэлгүй байгаа haaнь, хойто тээ запятой табигдана; харин тус со-

юзна үгын хабаатай үгэдөө зэргэлээд мэдэлтэй байгаа haaнь, тэрэниие запятойгоор илгадаггүй. Жэшээнь: **Эдэ зүрхэтэйшүүл хэд гээшэб гэбэлтнай, тэдэнтэй танилсуулхадамни болохо** (Ц. Жимбиев). **Атомна физикын бүхы амжалтанууд Менделеевэй системые заабол хэрэглэжэ туйлагдаа һэн гэбэлнай алдуу болохогүй** (Н. Дамдинов). **Гончиг, шамайе шогложо байна гээшэ гү гэһэмни, шимни яанабши**(Н. Балдано).

Союзна үгэнүүд, мүн союзуудшье хойто тээгээ дахуул үгэнүүдтэй гү, али дахуул үгын үүргээр хэрэглэгдэһэн, миин мэдүүлэлэй гэшүүдээршье хэрэглэгдэһэн үгэнүүдтэй байдаг. Иимэ орёо ушарнуудта, оборододуудта, союзтай дахалдаһан сложно мэдүүлэлнүүдтэ табигдаха сэглэлтын тэмдэгүүдэй дээрэ хэлэгдэһэн юрэнхы дүримүүдые баримталха ёһотой. Эндэ мэдүүлэлэй байгуулгые зүбөөр тайлбарилжа, сэглэлтын тэмдэгүүдые табиха шухала. Жэшээнүүд: **Хэнэйшье самолёдой бута сохигдоһые бидэ таажа ядажа, советскэ бэшэ байһай гэлдэжэ, бүхэли үдэр шахуу газаагаа байгаабдн.** (Ж. Тумунов). **Мүнөөхинь дары газаань үүдэ туласа ерэжэ зогсобо гү гэхэтэй сасуу, нэгэ хүнэй айхабтар шангаар хашхарха абяан сад-няд гэшэбэ** (Х. Намсараев). **Бишии шамаяа шэнэ байрада орообо гэхые дуулаад, санаагаа наашань залаалби** (А. Шадаев). **Аба зүб хэлээ гэһэн хэбэртэйгээр хаража һуугаа һэн** (Х. Намсараев).

в) Зарим нүхэсэл мэдүүлэлнүүд (тайлбарилһан, шалтагаанай г.м.) шухала мэдүүлэлэйнгээ хойто тээ табигдадаг. Энэ ушарта нүхэсэл мэдүүлэлынь шухала мэдүүлэлһээ запятойгоор илгаруулагдана: **Намда Дугарай звено һаалта болоод байна, юундэб гэхэдэ сабшалгаяа долоон хоногоор хойшолуулха гээб** (Б. Мунгонов). **Банзар ехэл яарана, юундэб гэхэдэ радиаторайнь уһан хүрэжэ болохо байгаа** (З. Гомбожабай). Иимэ шалтагаанай нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан сложно мэдүүлэлнүүдэй «юундэб гэхэдэ», «яахадааб гэхэдэ» г. м. союзуудай урда тээ запятой табижа, нүхэсэл мэдүүлэлынь союзтайнь хамта тусгаарланабди, юундэб гэхэдэ нүхэсэл мэдүүлэлынь шухалынгаа хойто тээ табигдан, буряад хэлэнэй үгын юрэнхы байра эбдэнэ. Буряад хэлэндэ бүхы тодорхойлһон үгэнүүд, мэдүүлэлнүүд тодорхойлогшо үгынгөө урда тээ табигдадаг заншалтай. Энэ дүримһөө гараһан ушартань, сэглэлтэ ондоогоор табигдаха ёһотой болоно. Дээрэхи шалтагаанай нүхэсэл мэдүүлэлтэй жэшээнүүдэй сэглэлтэ ород хэлэнэйхидэл адли: **Банзар очень торопился, потому что вода в радиаторе могла замерзнуть.**

Эндэ «юундэб гэхэдэ», «яахадааб гэхэдэ», г. м. союзуудай урда тээ запятой зүб табигдаа. Үлүү, үшөө хойто тээнь табижа, холбожо байһан союзаа огто тусгаарлажархидаг заншалай дэлгэрһые тэмдэглэхэ байна. Энэ тон буруу сэглэлтэ болоно: **«Тэд юумэ хубилнагүй, юундэб гэхэдэ, һурагшанарай мэдэхэ юумэнь багэ»** гэжэ сэглэлтэ табихадамнай, союзнай хинда үгэ боложо хубилна. Яахадаа ингэжэ алдуутай сэглэлтэ табигдаһаб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, «юундэб гэхэдэ» гэһэн союзай хойно аминай багахан зогсолто болоно (теэд зогсолто байбал гээд, запятой табихагүй); хоёрдохёор, шалтагаанай тайлбарилһан хоёр нүхэсэл мэдүүлэлнүүдтэй дахалдаһан сложно мэдүүлэлнүүдые һамаргана. Һүүлэй үедэ шухала мэдүүлэлэйнгээ хойто тээ табигдадаг тусхай тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй сложно дахалдаһан мэдүүлэлнүүд ехээр хэрэглэгдэдэг болоо: **Мал ажалай нэгэ дутагдал юуб гэхэдэ, элдэб шалтагаанһаа боложо, түл үсөөн абтана** («Буряад үнэн»). Эндэ «гэхэдэ» гэһэн союзай хойто тээ запятой табинабди. Шалтагаанай тайлбарилһан хоёр нүхэсэл мэдүүлэлтэй сложно мэдүүлэлнүүдтэ ондо ондоогоор сэглэлтэ табигдана. Жэшээнь: **«Би нэгэшье сэглэлтын алдуу гарганагүйб, юундэб гэхэдэ түрэлхи хэлэнэйнгээ мэдүүлэлэй байгуулга шудалнаб»** гээд байхадань, шалтагаанай нүхэсэл **мэдүүлэлэй** урда тээһээ запятой табинабди. **«Би нэгэшье сэглэлтын алдуу гарганагүйб. Юуб гэхэдэ, түрэлхи хэлэнэйнгээ мэдүүлэлэй байгуулга шудалнаб»** гээд бэшэхэдэмнай, «Юуб» гэһэн үгэмнай шухала мэдүүлэл болошоод, нүхэсэл мэдүүлэлынь тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэл байна. Эндэ «гэхэдэ» гэһэн союзай хойто тээ запятой табинабди.

Д-Н ДОРЖИЕВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

ХҮН ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

Аймагай түб үдэр ерэхэ бүри ондоо болоно, шэнэ шэнэ барилганууд жэлһээ жэлдэ ехэ далайсатайгаар хэгдэнэ. Эндэ хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинадай хоёр дабхар байшан баригдажа ашаглалгада үгтөө.

Тэрэниие Улаан-Үдын ДСК-гай барилгашад богонихон болзор соо барижа, КПСС-эй XXIV съездын урда тээхэнэ ашаглалгада оруулаа һэн.

Комбинадай шэнэ байшан соо эбдэрһэн часы, радиоприёмник гэхэ мэтэеэ заһуулха, дуратай сабхи, хубсаһаа оюулха, хубсаһа химиин туһаламжаар сэбэрлүүлхэеэ тушааха, дүрэеэ абхуулха, үһэеэ заһуулха таһагууд бии.

Сулхара, Вознесеновка тосхонуудта комбинадай хоёр ехэ филиал нээгдэнхэй.

Хубсаһа хунар оёдог цехые даагша, үнинэй дүй дүршэлтэй болоһон хубсаһа эсхэгшэ Евдокия Нагаслаевна Бодиева коллектив соогоо нэрэтэй солотой болоһоор үнинэй. Залуу оёдолшод Света Дашацыренова, Валя Будаева, Шура Курнева гэгшэд халаанайнгаа нормо холо, үлүүлэн дүүргэнэ.

— Нёдондо манай коллектив жэлэйнгээ түсэб 130 процентээр дүүргэһэн юм. Байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэб түрэл партиингаа XXIV съездын нээгдэхэ болотор холо үлүүлэн дүүргээ һэмди, — гээд Хэжэнгын хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангадаг комбинадай директор Виктор Цыренович Николаев манда хөөрэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Залуу оёдолшод С. Дашацыренова, В. Будаева, Ш. Курнева гэгшэд ажалдаа; 2. Дүй дүршэлтэй болоһон, үнинэй хубсаһа эсхэгшэ Евдокия Бодиева. 3. Комбинадай шэнэ байшан.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Тобшо мэдээсэлнүүд

УРМА БАЯРТАЙГААР

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Шэбэртын дунда һургуулиин 10 классуудай һурагшад воскресник үнгэргэбэ. Тэдэнэр һургуулиингаа газаахиие сэбэрлэбэ байна. Үглөөдэрынь һурагшад Бэшүүрэй совхозой сабшалангай шулуу шохой түүхэ хүдэлмэридэ хабаадалсаа. Һурагшад Очиров, Б. Тогмитов, С. Бадмацыренова, В. Дагбаев, Д. Санжиева гэгшэд оролдосотой ажалаараа нүхэдэйнгөө дундаһаа гараа.

Д. БАТУЕВА,
Шэбэртын дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша.

Бэшүүр.

БАРУУН-ХАСУУРТАЙНХИД ТҮРҮҮЛБЭ

Байгша оной нэгэдэхи кварталай һаалишадай мүрысөөнэй дүн һая гаргагдажа, Үдын совхозой 4-дэхи отделениин коллектив түрүүлбэ.

Жэлэй эхеэр тус коллектив совхоз соогоо бэшэнһээ доошуур дүн харуулһан юм. Харин һаамхай үнеэдээ зүбөөр харуулжа, эдеэлүүлгэ һайжаруулһанай ашаар һаалишад богонихон саг соо бусад гүүртын коллективүүдые хүсэжэ, март һарынгаа түсэб 1,5 дахин үлүүлэн дүүргэбэ. Гүрэндэ һү тушааха 1971 оной түрүүшын кварталай түсэб амжалтатай дүүргэжэ, баруун-хасууртайнхид бусадые илаба.

Һаалишад В. Хлюпина, А. Зайнуллина, Х. Балданова, К. Канзафарова гэгшэд бултанһаа һайн дүн туйлаа.

ҮГЭДӨӨ ХҮРӨӨ

Анаагай совхозой хонишон Галина Доржиева 100 эхэ хониноо 100 хурьга абаха, хонин бүриһөө 3,5 килограмм ноопо хайшалха гэһэн социалис уялга абаһан юм.

Тиин Галя зууһаа зууе абажа, хэлэһэн үгэдөө хүрэбэ. Хурьгад болон хонидынь һайнууд, гарза үгы.

Дүршэлтэй хонишон Г. Доржиевагай хонин бүриһөө 3,5 килограмм ноопо хайшалхань дамжаггүй.

Хори. **Д. ДОРЖИЕВ.**

ШЭНЭ ГЭРТЭ ОРОБО

УЛААН-ҮДЭ. Болбосон түхэлэй 60 байратай шэнэ гэр Буркоопсоюзай хүдэлмэрилэгшэдтэ һая үгтэбэ. Автобазын жолоошод В. Бабуев, Г. Лосев, экономист-түсэблэгшэ М. Матвеева, товаровед Э. Шленкевич болон бусад шэнэ байраяа толлохо зуураа, хүн зоной байра байдал һайжаруулха гэһэн партиингаа политикые үнэн зүрхэнһөө баярлан һайшаана.

Д. КОЛМАКОВ.

Ахасаран Линховоин

Килиманджарын хормойгоор

Замай тэмдэглэлнүүд...

I, УГАНДА

Африкын оронуудаар гастрольдо ябахые дурадхаһан телеграмма Госконцертһээ абахадаа, энээнһээ урда 10 жэлэй саана тэрээгүүр ябаһанаа һанажа, сэдьхэлни хүлгөө һэн: мүнөө ямар болоод байха ааб даа, хайшаагаар бидэниие угтаха юм. Тэсэшэгүй шанга наран, бани соо байһандал нойтон агаарынь амилхада яагаашье бэрхэтэй һэм даа гэжэ һанаашье haa, тэсэжэл үзэхэ гэжэ бэе махабадаа шангадхан, сэдьхэл зүрхэеэ бүхэдхэн оролдоо һэм. Теэд ошоходом, Африка гээшэ шэг шарайгаа шэнэлһэн, бурьялжа байба. Сагайньшье уларилай ехэ аятай үе байба. Бидэ, совет артистнууд өөрынгөө искусстваар уласхоорондын хани барисаае бэхидхэхэ зорилготой ошоо гээшэ аабзабди даа. Ехэ ехэ стадионууд, театрнуудтаа бидэниие угтан абаһаарнь бодоходо, ябаһан хэрэгээ яһала гэмгүйгөөр бүтээгээ хабди гэжэ һанахаар.

Замдаа ябахадаа, олохон городуудые дайраха байгаабди. Манай делегацида 20 хүн һэн: дуушан, хатаршан, баледэй артистнууд, аккробадууд, хүгжэмшэд, жонглёрнууд. Эдэнэр бүгэдэ манай социалис ороной элдэб нютагуудһаа бүридэһэн байгаа.

Зургаан час ниидээд, Нэгэдэмэл Араб Республикын ниислэл — Каир хотодо буубабди. Тоо томшогүй олон улаан, ногоон үнгэтэй, зайн галнуудые харахада, 4,5 миллион хүн зонтой город соогуур сасажархиһан эрдэниин шулуундал үзэгдэнэ. Самолёдһоо буухадамнай, урин зулгы зантай арабууд угтажа, аэровокзалда уриба.

Үшөө гурбан час ниидээд, Судан гүрэнэй ниислэл Хартум хүрэбэбди. Оодон үмдэтэй, ута самсатай, сагаан һабар бээлэйтэй, гартаа резинэ шидам бариһан мандагар гэгшын полицейскэнүүд угтаба. Тон түрүүн лэ ялагар мүшэтэй хаб хара тэнгэриинь гайхан обёор боб. Мүшэнүүдынь дорохон байһан шэнги, Долоон Үбгэд гэдэргээ эрьелдэшэһэн. Алтан гадаһаниинь урда зүг харуулна хэбэртэй. Нэгэшье үүлэн үгы тон сэлмэг — һэрюугээр һэбшээлнэ. Энэ орондо һүниин температура яһала гэмгүй, һэрюубтэр аад, үдэрынь лэ тэсэшэгүй халуун, Сахара сүл губиин нүлөөһөө болоно хаш даа.

Бидэниие гостиницада оруулба. Хоёрдохи дабхартань олон зон. Бултаараа тархяа орёоһон, ута сагаан хубсаһатайнууд. Иимэ байхадань, эрэгтэй эмэгтэйшүүлые илгаруулхань бэрхэ юм. Эндэ үдэшэндөө 18—20 градус дулаан болоно, теэд эдэ зон даарахаяа һанажа байха юм.

Уданшьегүй ниидэжэ, үүр сайхын үеэр Виктория гэдэг нуур дээгүүр гарабабди. Баруун гар тээмнай сахилгаан сахилна, хаанаб даа аадар ороно хэбэртэй. Нуур дээгүүр 25 минута ниидэхэ зуураа доошоо харахада, саглашагүй ехэ тогоон соо шэнгэн түмэр бусалжа байна гү, тэрээн уруу буухамнай ха гэжэ һанан жэхыхээр һэн.

Зүүн Африкада оршодог ехэл һонин гүрэн болохо Угандада буубабди. Аэродромынь нуур уруу ороһон шушуур дээрэ бариһан. Африкын энэ шадарай эгээл ехэ аэродром юм гэнэ. Республикын информациин министерствын түлөөлэгшэд бидэниие угтажа, ниислэл хото Кампаладаа абаашаба. Энэнь аэропортһоо гушаад модондо.

Нуурай эрьеэр ябанабди. Үдхэн ногоон, ургамал модон ехэнүүд сэсэгтэй. Дээгүүрнь томо гэгшын эрбээхэйнүүд һууна. Элдэб зүһэтэй тоогүй олон шубууд. Агаарнь тропическа ургамалнуудай һайхан үнэрөөр анхилна. Эдэниие хаража ябахада, ямар нэгэ үльгэр туужын орондо хүрэжэ ерэбэб гэжэ һанахаар. Үбэлдөө температурань — 21 — 24 градус дулаан байдаг юм ха.

Хүн зоной диилэнхи олониинь хүдөө ажалшад, хүдэлмэришэд үсөөхэн. Хүдэлмэришэд элдэб малтамалай гү, али хүдөө ажалай продукци болбосоруулгын ажал хэдэг.

Хэды минута соо нуурые зүбшөөд ябахадамнай, элһэн налуушье, папирус модо ургашаһан бэмбэлзүүр, эрид эгсэшье эрьенүүд, пальмын бүлэг ой — иимэ газарнууд һэлгэлдэн дайралдана. Уһанда орожо байһан хүн бүри харагдахагүй юм. Түнхижэ хэһэн онгосотой ганса-ганса хүн хаа-яа харагдана. Энэ нуурай уһан соо нюдэндэ харагдашагүй жэжэхэнүүд аад, хоротой хорхойнууд бии юм гэнэ. Хүнэй арһанай нүхэн соо ороод, огто эдэгэхэгүй үбшэ хүргэдэг гэнэ.

Кампала хото хүрэбэбди. Ногоон ургамалнуудай дундуур шургаһан хоёр дабхар гэрнүүд. Хүн зониинь 60 мянган. Бүхы гүрэнэйнь хүн зон 8,1 миллион. Буганда (1 миллион тухай), бананколе, баньора байюра гэдэг яһатан һуудаг байна. Гүрэнэйнь хэлэн англиин.

«Тропик» гэжэ гостиницада байлгаба. Городой тэг дундуур гүрэнэй зургаанууд, банкнууд, гостиницанууд, магазинууд. Город соогуурхи үндэр газарнуудтань элдэб шажанай һүмэ, дасангууд харагдана. Тэдэниие хараад, городой али хубида, ямар улад һуунаб гэжэ мэдэхээр. Үглөөгүүр эртэ мусульман ламанарай абяан, буддын дасанһаа бүреэ бэшхүүрэй абяан, православна һүмэһөө хонхын абяан, лютеран һүмэһөө органай абяан дуулдана...

Түрүүшымнай концерт университедтэнь болоо. Энэ хадаа Зүүн Африкын тон түрүүшын дээдэ һургуулинуудай нэгэн. 2500 студентнэр һурана. Илангаяа гуманитарна (хэлэ, бэшэгэй, түүхын, юридическэ г. м.) эрдэмүүдые заадаг байна. Хамаг юумэниинь англис маягаар байгуулһан.

Концертыемнай ехэл һонирхожо абаа. Совет зониие һаял хараашадшье олон. Концертын һүүлээр ехэ олон һониншье, заримаиинь гэнэн гэдэргэшье асуудалнуудые табиба. Манай зоной ажабайдал, культура, гүрэнэймнай байгуулга, элдэб яһатанай хоорондын харилсаа, бага яһатан тухай асуудалнуудые һураха юм.

— Та сагаан арһатанда дуратай гүт? Тэдэнэр таниие яагаад абажа ябана гээшэб? Өөһэдынь дунда дуушан үгы юм гү? — гэжэ намһаа һураба.

— Совет зондо сагаан, хара гэжэ илгаа оройдоо үгы юумэл. Бидэ булгадаа адли эрхэтэйшье, байдалтайшье зомди, — гээб.

Ехэ гэгшын сэсэгүүдээр хэһэн томо, томо баглаануудые бидэндэ барюулба. Мянгаад студентнэр бидэниие машинадамнай хүрэтэр хүргэжэ баясхалан хүргэнэ, дахин ерэхые урина. Машинадаа һуужа, эгээл ябантарнай, гэнтэ гоё хубсаһатай, гартаа үнэтэй сигаретэ бариһан нэгэ хүбүүн шурд гүйгөөд, машинымнай урда ороод хэбтэшэбэ. Машинаяа ябуулха аргагүй. Гайхашоод, яахашье мүрөө оложо ядаад байнабди. Тойроод байгаашад жэн балай, бидэниие яагша ааб гэһэн хэбэртэй хаража байха юм. Манай посольстводо хүдэлдэг нэгэ дипломат бидэнтэй ябалсаһан аад, машинаһаа буужа, тэрэ хүбүүнэй хажууда ошоод, зайсажа үгэхые хэлэхэдэнь, тэрэнь һэншье гэбэгүй. Дипломаднай мэхэтэйхэн нюдөөр миһэрэн, тамхинһаа татуулыш гэбэ. «Айлшадые иимээр угтажа байхада найргүй бэшэ гү?» — гэбэ. Тэрэ хүбүүн дурата дурагүй сигаредээ һарбайба. Манай нүхэрэй өөрынгөө хармаанһаа сигаредээ гаргажа һарбайхадань, тэрэнь түргэн бодожо абаба. Тиигэжэ тамхияа бэе бэедээ залалсахадаа, тэрэ хүбүүн зайсаа бэлэй. Һүүлдэ мэдэн гэхэдэмнай, бүхы сагаан арһатанда зүрихэ зорилготой үндэһэ яһанай тусхай эмхи бии юм байгаа. Тэрэ залуу хүбүүн машинын мүр хаагаад хэбтэхэдээ, хэрүүл үүдхэхэ гэһэн байгаа. Хэрбээ бидэнэр тэрээндэ шэрүүн үгөөр хандажа, хүсөөрөө хажуу тээшэнь болгохо гээ һаамнай, нүхэдынь тэрээнээ үмөөржэ ороходоо, яажашье болохо һэн. Харин дипломат нүхэрэйнгөө ашаар ямаршьегүй гаралсаа һэмди. Тойроод байгааша студентнэр, залуушуул, хамаг зон альга ташалдан, амар ябахыемнай хүсөө һэн. Угандын министерствын нэгэ хүн бидэнтэй ябалсажа, бидэниие городтойгоо танилсуулба. Ниислэл хотонь Энтеби байһан аад, орондонь Кампала город һая болоо ха. Кампалые антилопын город гэдэг байна. Антилопа-гүрөөһэн эгээл хорогүй амитадай нэгэн һэн туладань Угандын гербдэ дүрсыень харуулһан юм ха. Кампала хотодо сагаан арһатан, индусууд ехэ олон. Хамаг наймаан индусуудай гарта. Юумэнэй үнэ сэнгые эдэнэр лэ тогтооно. Англичанууд хадаа энэ орондо түмэр ба шоссе харгын, бэшэшье барилгын хүдэлмэридэ нютагай зониие хүсөөрөө барижа зарадаг, мүлжэдэг дээрэһээнь, һүүлшынхидэйнь эсэргүүсэдэг болоходонь, хүдэлмэришэдые Энэдхэгһээ асардаг болоо юм һэн ха. Индусуудые хүдөө ажалда, илангаяа шэнинсэ тарилгадашье хүдэлгэдэг байгаа.

Концертнүүдтэмнай ерэгшэд зал соо багтажа ядадаг байгаа. Номернуудые һайшаахадаа зал соо байгааша 10—12 мянган хүн бушаганалдан хашхаралдажа, альгаяа нэгэн доро ташалдажа, өөһэдынгөө там-тамые нэерүүлнэ...

Гостиницадаа байтарнай, гэнтэ нэгэ ажалшаниинь нюдэеэ түхэреэн болгожорхиһон юумэ гүйжэ ерээд, эндэһээ бү гарыт гэбэ. Дуулан гэхэдэмнай, олон зоной хашхаралдаан, полицейскэнүүдэй эшхэрэлдээн, машинануудай сиреэнын абяан — ухаангүй шууяан болошобо. Һүүлдэ мэдэхэдэмнай, иимэ ушар болоһон байгаа: нэгэ англичанка эдеэ хоолой магазинда орожо юуб даа абаха зуураа, наймаалагша эхэнэрые дутуу шэгнээш гэжэ оробо ха. Наймаалагшань тэрэ юумэеэ абажа, шалгалтын шэгнүүртэ абаашаһаниинь зүб шэгнэгдэһэн байба. Тиихэдэнь наймаалагша эхэнэр англичанкада дураа гутан, юун гээ юм, зүгөөр тэрэнь хара шарайень дайража байжа, элдэбээр доромжолон хэлэжэ байтараа, альгадаад орхибо. Наймаалагша эхэнэр англичанкада аһахаар забдан даб гэхэдэнь, магазин соо дайралдаһан англичанууд өөрынгөө эхэнэрые үмэгшэлбэ. Магазинай наймаалагшад гирьнүүдээ, мэдо барин гүйлдэжэ ерээд, магазин соо сагаан шарайтан хара шарайтан хоёрой хоорондын тулалдаан болошобо. Наншалдааниинь хэтэрхэдээ, газаа тээшээ гараба. Иигэһээр байтар, мүнөөхи үндэһэ яһые баримталагшад бии боложо, сагаан шарайтаниие һалгая гэлдэн оролсобо ха. Хабаадагшад бүри олон болобо. Анхан эхилэгшэ наймаалагшад өөрынгөө ажалда бусажа тон шэнэ зон наншалдааень үргэлжэлүүлбэ. Олон хүн шархатаа. Юрын наншалдаан бэшэ, гайтай ушар болошобо. Машинатай полициинхидые, сэрэгэйхидые дуудажа асараа. Тэдэнь арайшье гэжэ үдэшэлэн тээ тулалдаае намдуулаа. Бидэ бүхэли үдэртөө газаа гарангүй, гостиницадаа һуугаабди.

Боложо байһан юумые сонхоороо хаража һуухадаа һанаа һэм: ондоо саг эндэ болоо, колонизаторнуудай саг дүүрэ, Африкын зон эдэнэй гарһаа мултаржа, сүлөөтэй болобо, хара шарайтай хадаа ганса хара хүдэлмэри хэхэ ёһотой бэшэбди, колонизаторшье хадаа хүн, хэмнайшье адли хүнэй эрхэтэйбди, бидэ юугээрээшье дутуугүйбди гэжэ эндэхи зон бүхөөр ойлгоо. Эдэнэр өөрынгөө гүрэнтэй, өөрын засагтай, өөрын армитай, тэдэнь зоноо аршалха...

Угандын правительство хүдөө ажалтанай ажалаа нэгэдхэхэ ябадалые ехэ дэмжэдэг байна. Мүнөө үедэ 500 мянга гаран айл нэгэдэнхэй. Зарим ажахынууд трактортай, анзаһатай болоо, зүгөөр гол зэбсэгынь сонхигто хүрзэ хоёр зандаа.

Хорёод мянган модо утатай газар замаарнь ябаха зуураа ажаглахада харгын хүдэлмэрилэгшэд гурбан хүнэй гараа залгаад арайшье гэжэ тэбэрнхээр бүдүүн модонуудые һүхөөр отолжо (хюрөөгүй юм байна), үндэһыень урбуулжа байха юм. Эдэнэр харгы ябуулха зурууд газар бэлдэжэ байна. Энэ орондо ажалгүйшэд бии.

Эндэхи англичанууд нилээдхэн ехээр хизаарлагдаад ерэхэлээрээ, хайшан гээд, ямар газарта урданайнгаа янзаар мүлжэлгэеэ хэхэмнай ааб гэжэ арга хургаяа бэдэрнэ. Ямар шалтагаан дээрэһээ англичанууд тиишэ зүдхэнэб? Африка промышленна эд бараа наймаалхаар ехэ дэлгүүртэй орон. Тэрээнһээ гадна мүнгэн зөөриеэ тэндэхи элдэб ажалда зорюулаад, нэгэ миллионойнгоо орондо олон миллионой олзо удхадаг байна. Африкын оронуудта түүхэй эдлэл хэмгүй ехэ: кофе, цитрусовэ модоной үрэ, ургамалай тоһон, газарай һамар, какао, хлопок, пальмын үрэ болоод газар доронь байһан үнэтэ малтамал. Мүн баһа тэрэ оронһоо палисандра, хара модон гэхэ мэтэ ехэ хомор аад, үнэтэ модонуудые баггүй ехээр абана.

Англичанууд Зүүн Африкын оронуудые 80 гаран жэлдэ эзэмдэжэ байха зуураа, тэндэхи элдэб угсаатаниие, тэдэнэй түрүүшүүлые бидэнэй мэдэлдэ оробо гээшэт гэһэн дансада баалажа, хашажа байгаад, гарыень табюулдаг байгаа. Хэрбээ зүбшөөгөөгүй haaнь, буу зэбсэгэй хүсөөр орожо, тэдэ арадуудай дунда «соёл болбосорол нэбтэрүүлээ» юм ха. Тэрэнэйнь «ашаар» Африкын олон арад мүнөө хүрэтэр хуушан сагай үтэли байдалһаа гаража шадаадүй. Эзэрхэгшэд байгаалиин баялигые хомхой хобдогоор орожо абаа, арад зониинь дээрмэдээ, хэр угһаа хойшо тогтонижоһон, дагажа сахижа ябаһан заншал ёһыень эбдээ. Урданһаа хойшо эзэлжэ һууһан ашагта һайн газарнуудһаань үлдэжэ, английска плантацинуудта богоол болгоо, заримыень хоротой цеце батагана, шулуун, элһэнһээ бэшэ юумэгүй, амитанай амидархань бэрхэтэй газар уруу түрижэрхёо, диилдэшэгүй ехэ алба налог ашаа.

Тэрэ оронуудай арадууд англичануудай дарлалтада тэсэжэ ядан, урдаһаань эсэргүүсэн бодобошье, номо һаадаг жада хоёрһоо бэшэ зэбсэггүй, хоорондоо таһархай удархай зон буутай, оньһон аргын зэр зэбсэгтэй колонизаторнуудай урдаһаа яахашье аргагүй байгаа. Зоргоороо ороһон колонизаторнууд негрнүүдэй гэр байра, тосхонуудые галдаха, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэлшэдые түрмэдэ хааха, алаха, богоол болгон худалдаха мэтээр зэрлиг аашануудые гаргадаг байгаа. Тиимэшье haaнь, тэндэхи зон сухаришагүйгөөр тэмсэдэг һэн. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр тэмсэлынь бүри хурсадаа.

1952 ондо бии болгогдоһон национальна конгрессэй парти энэ хүдэлөөе хүтэлбэрилжэ байһан аад, өөһэдынгөө дунда үзэл бодолоо тааралдажа ядаһан дээрэһээ тарашаһан байгаа. Саашань болоходоо, 1960 ондо арадай конгресс гэжэ парти бии болоод, тэмсэлые ударидаһаар, 1961 ондо Угандадаа өөрын правительстватай боложо шадаа. 1962 оной мартда автономитой болоод, тэрэл жэлдээ сентябриин 9-дэ Уганда бэеэ дааһан гүрэн бололой. Президентнь М. Оботе болоо. 1966 ондо өөһэдынь дундаһаа хуушанай журамые үмэглөөшэд буһалгаа гаргажа, шэнэ засагые унагаахын һэдэлгэ гаргахадань, президент Оботе бүхы засагаа өөрынгөө гарта абажа, арминингаа туһаламжаар тэрэ буһалгаае дараһан байгаа.

Хэдэн долоон хоног үнгэрбэ. Угандатай зэргэлһэн гүрэндэ байтарнай, Нигериин газетэнүүдтэ Угандада сэрэгэйхидэй урбалта болобо гэһэн мэдээсэл толилогдобо. Угандын президент М. Оботе гэгшын Сингапур хотодо суглаанда ошоһон һамбаандань Иди Амин түрүүтэй бүлэг офицернүүд англичануудай тухиралтаар шэнэ засаг тогтоогоо. Генерал Амин хэлэхэдээ, Англитай тон дүтэ барисаатай байхабди, хариин гүрэнүүдтэй урдахи засагай баталһан хэлсээнүүд хүсэндөө байха, ООН-ой уставые сахихабди гэһэн байна.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

Соёлой һонин

Манай айлшад

СЭДЬХЭЛ БОДОЛ ТАЙЛБАРИЛЬҺАН ДУУНУУД

Хаанашье, алишье нютагай хүн зон холоһоо зорижо ерэһэн айлшантайгаа хүхижэ, зугаалжа һуухадаа заатагүй түрэһэн орон нютагайнгаа ямар нэгэн дуу дуулахыень хүлеэжэ ядан байдаг. Хэрбээ айлшанайнгаа дуратай дуунайнгаа аялга гүнгинэн татабална, бүришье һаа нааршаан шагнадаг, аргагүй хүхидэг байха юм. Зүгөөр үнэндөө ондоо тээһээ ерэһэн айшанай гансашье уянгатай һайханаар хангюурдахые гоёшоодог бэшэ, мүн тэрэнэй түрэл нютагайнь улад зоной ажабайдал, сэдьхэл, хүндэмүүшэ хүхюун абари зангыень ойлгожо абахые оролдодог ёһотой. Тиимэһээ дуу, хүгжэм гээшэмнай хүнэй сэдьхэл бодолые тайлбарилха «түлхюур» гэжэ сэхэ хэлэлтэй.

Манай республикада айлшаар ерэһэн Бүхэсоюзна фестивалиин лауреат, «Сэсэглэн дуулыш минии республика» гэһэн дуу, хатарай Чувашай гүрэнэй ансамблиин артистнар уржадэр үдэшэ Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищида концерт харуулхадаа, гансашье бэлиг шадабаряа дэлгээ бэшэ, мүн чуваш арадай абари зангые, хани нүхэсэлые шадамар бэрхээр тайлбарилһан байна. Дуу, хатар гүйсэдхэһэн ансамблиин артистнар Эхэ оронойнгоо олон түмэн үндэһэ яһатанай хани барисаае, жабхаланта һайхан зол жаргалыень эли тодоор харуулхые оролдоһониень ехэтэ һайшаамаар.

Үргэн салуу концертнэ зал соо багтахыса суглараһан ниислэл хотымнай ажалшад айлшадайнгаа «Эхэ орон тухай», «Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжа» гэһэн дуунуудые уянгата һайханаар хангюурдахада, нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. Мүн тиихэдэ бүлэг эхэнэр артистнарай гүйсэдхэһэн «Чуваш угалзанууд» гэжэ хатар онсо анхармаар байгаа. Эндэ ансамблиин артистнар түрэл арадайнгаа ёһо заншалые гүн гүнзэгыгөөр дамжуулжа үгөө бшуу. Тэрэшэлэн Чувашай АССР-эй габьяата артист Геннадий Филиппов, Михаил Колесников гэгшэдэй гүйсэдхэһэн «Амаралтада» гэһэн хатар яһала һонирхолтой байжа, харагшадай дура сэдьхэл татаа һэн.

Гэхэтэй хамта РСФСР-эй ба Чувашай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, чуваш арадай дуу хүгжэмэй үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн, мэдээжэ композитор Герман Лебедевэй хүтэлбэри доро ансамблиин хоорой гүйсэдхэһэн «Хэзээдэшье» гэжэ чуваш арадай «Ниидыш, ниидыш хүхыхэн», венгер арадай «Намһаа юундэ холодонобши» гэһэн уянгата, шог зугаата дуунуудай зэдэлхэдэнь, зал соо суглaрагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Арадай дуунай маягтайгаар, уянгата һайханаар хангюурдаһан ЧАССР-эй арадай артистка Любовь Владимирова «Волгоградай хүһахан», «Ород сабхи», хурим түрын дуунуудые дуулажа, харагшадай һайшаалда хүртөө. Тэрэшэлэн Леонид Можевичэй хатар, «Хадамда гарыш Иванда» гэһэн хүгжэмтэ найруулга удхынгаа талаар яһала һонирхолтой байжа, дуу, хатарта дуратайшуулай сэдьхэл буляагаа.

Мүн ансамблиин хоорой «Улаан-Үдэ» гэһэн Чингис Павловай дуу гүйсэдхэхэдэ, эндэ сугларагшадай альга ташалган шанга һалхинда эбхэрһэн далайн долгин мэтэ улам эршэтэйгээр хүүеэшоо һэн. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, тэрэ үдэшэ концерт харуулһан айлшаднай гансашье дундаршагүй бэлиг шадабаряар баяжанги байһанаа бэшэ, мүн арадуудай хоорондохи таһаршагүй хани нүхэсэлэй али зэргын хүсэтэй байһые үшөө дахин тайлбарилжа шадаа гээшэ. Концертын дүүрээд байхада, хоёр талынхидай «Уулзатараа баяртай» гэһэн хани халуун үгэнүүд зэдэлһээр лэ байгаа һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. РСФСР-эй ба ЧССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, композитор Г. Лебедевэй хүтэлбэри доро ансамблиин хоор «Улаан-Үдэ» гэһэн дуу буряад хэлэн дээрэ гүйсэдхэжэ байна. 2. Ансамблиин дуушад Алевтина Иванова, Олег Плотников.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

РАССКАЗ

Ц. ДОНДОГ[...]

Тэрэнгиин баглаа[...]

ХАБАР болоходо, досоомни ямаршьеб даа мэдэрэл түрэжэ, үнщэн хабһанайм оёорһоо өөдөө хөөрэжэ, ехэл һонёор зүрхыем гэжэгэнүүлэн, газаашаа тэгүүлдэг юм. Тиихэдэнь, хада майлаар зайха зураха, һалхи һүрин ябагалха дурамни хүрэдэг.

Халаг даа, шүлэг бэшэжэ шададаг байхаа ягаабиб даа гэжэ шомшорон халагладаг гээшэб. Ямар гоё үгэнүүдые шэлэжэ, утаһанда һубһа үлхэһэн мэтээр, тэдэнээ бэе бэетэйнь зохилдуулан тааруулжа, уян хүнэй уйламаар, уур-тай хүнэй талармаар шүлэг зохёохо һаабиб?

Теэд заяанай бэлиггүй түрэһэн хойноо яахабши? Миил хуурайгаар һанаа алдаад лэ дүүрээ гүбши.

Зай, тэрэшье тэрэ һэн гэлэй. Үгынгөө олондо һогтожо, темэһээ хажуу тээшээ хадууршан алдаба хаб. Хабар болохолоор, юундэ хормойдоо һалхи оруулһандал болодог хүмши гэжэ асуугты.

Үнэнииень хэлэхэдэ, иимэ юумэл даа. Эгээл гушан жэлэй саана болоһон хэрэг. Тиихэдэ би тэбхэр хоритой ябаа хүм.

Энэ хэлээшээрни намайе хэды наһатай эхэнэр бэ гэжэ тооложо гаргахатнай гээшэ ааб даа. Теэд яахаб даа. Би зарим нэгэ һабяаһагүй эхэнэрнүүдтэл, наһаяа нюужа ябажа гүйгшэгүйб даа — тэрээгээр юу илталхабши?..

Тиихэдэ би тэбхэр хоритой, эгээл сэсэг дундаа ябаа һэм даа. Тэрэ үеымнай Улаан-Үдэ мүнөөнэйхидэл гоё болоодүй, олонхи гудамжанууд элһэтэй, ехэдээл һаа, модон тротуартай һэн. Тэрэмнай дайнай урдахи жэл байгаа...

Нэгэтэ би хуушан почтамтын хажууда байжа байбаб. Юундэшье хэрэгтэй байһанаа мүнөө һанадаггүйб, юрэдөөл, байжа байгаа һэм.

Гэнтэ газар дороһоо гараһандал, хажуудам нэгэ үндэр сагаан хүбүүн бии болошоод, тэрэнгиин баглаа һарбайжа байба. Би сошоһондоо, бахардаад:

— Энэтнай юун гээшэб? Та хэн гээшэбтэ? — гэжэ байжа дээрэ дээрэһээнь шал тэнэгээр дуугаражархёо һэм гэжэ һанадагби.

— Энэтнай, басаган, тэрэнги гээшэ. Та мүнөө болотор тэрэнги хаража үзөөгүй юм аалта? — гэжэ тэрэм баглаагаа һарбайһан зандаа гайхангяар асууба. — Би Баян-Дэлэг гээшэб.

— Тэрэнги хаража үзэһэн хүн аабзаб даа. Үгы, энээгээртнай яаха хүнбиб?

— Үгы, ягаа һонин басаган гээшэбтэ? А? Абыт даа, би танда һайн сэдьхэлээрээ бэлэг үгэжэ байналби. А?

— Байһаар, намда юундэ тэрэнги бэлэглэхэ болоо хүмта? Би баяшуулһаа бэлэг абадаггүйб, — гээд тунтагад гэжэ буруу харашабаб.

— Үгы, басаган, юу хэлэбэ гээшэбтэ? Намайе баян гэбэ гээшэгта, — гээд урдам гүйжэ гараба. — Би юугээрээ баян хүнбиб? Адлил тогооной хоёр бэшэ гүбди?

— Баян-Дэлэг гээшэб гэжэ өөрөө хэлээ бэшэ һэн гүт?..

Үнөөхи хүбүүмни ухаангүй шангаар эльгэ хатаба. Тиигээд һүүлдэнь арай гэжэ бэеэ баряад:

— Битнай зөөрсэр баян бэшэ, нэрэмни тиимэ ха юм. Баян-Дэлэг гэжэ нэрэтэйлби, — гээ һэн. — Энээхэн хабарай һайхан үдэр тантай золгоһондоо ехэ баяртайб. Уулзалгамнай ехэ шогтой, хүхюутэйгээр эхилбэ гээшэ. Би таниие залуушуулай вечер дээрэ хараа һэм. Та Рыгдылова Пагма гүбта даа? А?

Иигэжэ Баян-Дэлэг бидэ хоёр танилсаа һэмди. Тэрэмни багшанарай институдай физико-математикын факультедэй гурбадахи курсада һурадаг байгаа. Бинь педучилищиин нэгэдэхи курсада һурадаг һэнби.

Удангүй бэе бэедээ айхабтар дадалсажа, харалсангүй байжа шадахаа болишоо һэмди. Хэршье сүлөөгүй байгаа һаа, нэгэл аргаяа олоод уулзагша бэлэйбди.

Баян-Дэлэг һурахадаа бэрхэ, нүхэдтөөшье, багшанартаашье хүндэтэй хүбүүн байгаа. Ворошиловска мэргэн буудагшын тэмдэг үбсүүндээ зүүгээд ябаха. Хубсаһа хунартаа тон нарин нягта.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, алишье талаһаань харахадам өө-мөөгүй, һайханаар харагдагша бэлэй. Али хүн бүхэнэй түрүүшын дуран тиимэ байдаг юм гү?

Минии хоёрдохи курсада ороходо, гэрлэхэбди гэжэ хөөрэлдэхэбди. Тэрэ жэлэй һайхан хабарай үдэшэ бүхэндэ Сэлэнгын эрьеэр сэнгэжэ ябахадаа, ерээдүйнгөө байдалые ямар гоёор хөөрэлдэгшэ һэнбибди. Нэгэтэ шалгалтынгаа дүүрэхэеэ байхада, Сэлэнгын эрьедэ наранай гаратар һуугаа һэмди.

— Пагмахамни! Хоюулан ехэ һонёор танилсашоо һэмнайбди. А? Тэрээхэн үдэрөө оройдоо мартангүй, жэл бүри ходо тэмдэглэдэг байхабди. А? Бишни шамдаа жэл бүри тэрэнгиин баглаа барюулдаг байхаб, — гэжэ Баян-Дэлэг наранай туяаһаа унтарһан мүшэ тоолошо байһандал тархяа хянсайлган үргөөд дуугаржа байтараа, нюдэ руумни гатээд:

— Тиимэ аабза, а? — гэжэ нэмээ һэн...

Байрадаа ерэжэ, һамшаһан үргэһөө абаха гэжэ хэбтэжэ хэбтэтэрни, гэрэй эзэн эхэнэр газааһаа уухилһан юумэ орожо ерээд:

— Пагма, бодыш! Дайн эхилээл! — гэжэ шангаар хэлээд, модон ута һандали дээгүүр уйлаад хэбтэшэбэ. Би яаха хээхэеэшье мэдэхэеэ болишоод, гэр соогууроо иишэ тиишээ ябуултажа байтарни, Баян-Дэлэг орожо ерээд:

— Пагма, юунэй болоһые дуулаад байнагши? — гэбэ.

— Дуулаад, — гэжэ гүбэрбэб.

— Зай, инагни, баяртай! Бишни ябааб, — гээд гараа һарбайба.

— Хайшаа?! — гээд, би гараа нюужа, гэдэргээ сухаряа һэм.

— Сэрэгтэ. Мүнөө һая военкомадта мэдүүлгэ үгөөд ерэбэб. Иимэ юумэнэй болоод байхада, эндэ эрдэм шудалааб гэжэ хэбтэхэ саг бэшэ гээшэ, — гэжэ намайе арсана аа гү гэжэ айһандал, дээрэ дээрэһээнь, дуугаа шэрүүн болгон дуугарба. Урдань Баян-Дэлэгэй нэгэтэшье иимэ ууртай гэхэ гү даа, юрэдөө, нюдэндөө миһэрэлгүй байхые хаража үзөөгүй байгааб. Минии хэлэхэ үгэшье олдобогүй.

— Бишни бусажа ерэх[...] гажа һуухабди, — гэжэ [...] эсэгэ хүн шэнгеэр магнай[...] һэн. Тиигэжэ Баян-Дэ[...] эгээл түрүүшынхиеэ, м[...] һүүлшынхиеэ таалуулаа [...]

Баян-Дэлэг ошоһон [...]до бэшэг бэшэдэг һэн. 19[...] октябрьһаа гэнтэ бэшэг [...] болишоо. Гайхахадаа, [...] нютаг руунь түрэлхи[...] шээд туршабаб. Тэдэньшье [...] тиигэжэ дуулгаба.

Нэгэтэ училищаһаа ер[...] гэрэйм эзэн эхэнэр бэшэг [...] һарбайба. Одоол Баян-[...] ёһотой гэжэ баярлаад а[...] һэйм, ондоо хүнэй гараар [...]тэй байгаа. Досоомни ү[...]гөөр ёг гээд, ехэл зүрхэсэ[...]гаад, конвертыень за[...] сугтаа ябаһан нүхэрынь [...] дээ, Баян-Дэлэг Марактае[...]ва шадар болоһон ехэ ту[...]да хабаадажа, дайсадай [...] танк гэмтээгээд, өөрөө то[...]гай һомоной сэсэрдэһэн[...] руулжа алуулшоо гэжэ [...]һан байгаа...

Тэрэ гэһээр гушан жэл[...] Тиихэдэ би тэбхэр хорито[...] Теэд үсэгэлдэр мэтээр Б[...]лэгые, тэрээнтэй тани[...] тон элеэр һанадаг хүм.

...Ай даа, хайрата мин[...]ян-Дэлэг! Хэрбээ амиды [...] байгаа һаашни, хоюулан [...] саһанайнгаа гушадахи [...] тэмдэглэхэ бэлэйбди. Тэр[...] баглаа намда барюулха бү[...] түрүүн танилсаһан ушар[...]тан наададаг байха һэмди.

Тэрэ гэһээр хүн тэрэнги[...]лаа намда барюулаагүй. Т[...]бар бүхэндэ би юушьеб [...]леэһэн зандаа байдагби. Баян-Дэлэг амиды үлэһэн [...]аалам гэжэ түрүүшээр на[...] һэм...

Мүнөө баһал хабар ерэ[...] хэн намда тэрэнгиин баглаа [...] байхаб? Хаанабши, Баян-[...]ни? Хаана яһаншни нойр[...]

ЭНЭЭНИИЕ ДУУЛАА ҺЭН ГҮТ?

«ДОЛООН ҮХЭЛЭЙ ХҮНДЫ» гэжэ нэрэшэһэн газар бии. Тэндэ ороһон нэгэшье хүн амиды бусаагүй юм гээд Хойто Энэдхэгтэ һүрдэнгеэр хэлсэдэг.

Энэ хүндыдэ элдэб хоротой юумэнүүд бии. Тиимэһээ тэрэниие байгаалиин лаборатори болгожо, шэнжэлгэ хэжэ болохо байһаниие баталһан мэдээсэл энэдхэгэй эрдэмтэдэй экспедици һаяшаг правительствадаа оруулһан байна. Тэрэ газартань хорото могойнууд байдаг, хорото ургамалнууд ургадаг гэнэ. Тэндэхи нуурай уһанһаа хорото зай гарадаг. Тэрээндэнь тааруу агаарай уларил тохёолдобол, ойро дүтын газар хороор бузарлажа болохо. Тэрэ хүндын ургамалнуудай үнэрһөө хүн ухаа алдажа унахаһаа байтагай, үхэдэг юм гэнэ.

(«Азия и Африка сегодня» гэжэ 1971 оной № 3 журналһаа абтаба).

Футбол

ТҮРҮҮШЫН ОЧКО

Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө эхэ оронноймнай нютаг бүхэндэ 1971 оной футболой нааданууд эхилжэ, шадамар бэрхээр наадажа ороһон футболистнууд хэдэ хэдэн очконуудтай болонхой, түрүү һуури эзэлжэ эхилбэ. Эндэ ороной дээдэ классай футболистнуудай дундаһаа түрүү һуури эзэлжэ ябаһан Ворошиловградай «Заря» командын һайнаар наадажа эхилһые тэмдэглэгдэнэ. Зүгөөр манай зоныш —СССР-эй футболистнуудай дунда «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ оруулагдаһан хорин команда түрүүшынгээ наада уржадэр үнгэргэбэ. Энэ үдэр хамтадаа 16 команда хоорондоо наадаһан байна. Манай «Сэлэнгэ» командын футболистнууд түрүүшынгээ наадые Курганай «Зауралец» командатай үнгэргэһэн байгаа. 90 минутын туршада наадаһан хоёр командын футболистнууд тоо нээжэ шадангүй, уулзалгаяа 0:0 тоотойгоор түгэсхэбэ. Тиигэжэ «Сэлэнгэ» команда түрүүшын нэгэ очкотой болоһон байха юм.

Манай «Сэлэнгэ» удаадахи хэдэн наадануудаа Сибириин городуудаар ябажа үнгэргэхэ байна. Жэшээнь, майн хоёрто Омск хотын «Иртыш», майн 6-да Новосибирскын «Дзержинец», майн 10-да Томскын «Томлес» командануудтай үнгэргэхэ юм. Манай республикын футболдо дуратайшуул «Сэлэнгэ» командынгаа түрүүшын наада өөрынгөө стадион дээрэ майн 16-да хараха, радиогоор шагнаха байна. Айлшаар манайда Павлодарай «Трактор» команда ерэхэ болонхой. Тиихэдэ май[...]до Целиноградай «Динамо»[...] 24-дэ Усть-Каменогорскын [...]ток», майн 28-да Семипала[...]скын «Спартак» командануу[...]жээтэ наадаяа үнгэргэхөөр [...]шаар манайда ерэхэ байна. [...]ниин 3-һаа манай «Сэлэнгэ» [...]дахи наадаяа үнгэргэхөөр [...] Дурна зүгэй хотонүүдта айл[...] юм.

Манай кор[...]

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН ★ ТЕЛЕГРАФ ★ РАДИО

МАЙН НЭГЭНЭЙ УРЯА

ОТТАВА. (ТАСС). Империализмда эсэргүү, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэл хүдэлмэришэн ангитай хамта ябуулхыень оронойнгоо национальна ба демократическа бүхы хүсэнүүдые Майн нэгэнэй урдахи хандалга соогоо Канадын Коммунис партиин Центральна гүйсэдхэхэ комитет уряалба. Хүдэлмэригүйдэлгые усадхаха, Индохитадта США-гай хэжэ байгаа эзэрхэг түримхэй дайе дэмжэхэеэ болихо, Урда Вьетнамай Республикын революционно саг зуурын правительствые мэдэрхэ, аюулгүйн ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөө зарлаха тухай дурадхалнуудые дэмжэхэ, Германиин Демократическа Республикые мэдэрхэ хэмжээнүүдые абаха эрилтэ правительствын урда табихыень Канадын ажалшадые Компартиин Центральна гүйсэдком уряалба.

ПАТРИОДУУД ДОБТОЛНО

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриодууд һүүлэй үдэрнүүдтэ американо-сайгоной сэрэгүүдэй бааза болон бэхижүүлмэл пунктнуудые хэдэн удаа шангаар сохижо, ехэ гээлтэ хоролдото оруулба. Данангын агаарай-сэрэгэй баазадахи айхабтар томо бензохранилищи дээрэ ракетэ унажа, реактивна самолёдой түлишэтэй тэрэ хранилищи тэһэрһэн байба. Гал дүлэн 60 метр дээшэ соробхилжо, 15 час шахуу үргэлжэлөө. Зэргэлээд байһан складууд тэһэрнэ аа гү гэжэ айһан сэрэгэй командовани бааза дээрэһээ солдадуудаа, зөөри зөөшэеэ зайлуулха баатай болобо.

Камрани, Плейка, Сокчанг гэжэ газарнуудтахи дайсанай баазануудые Урда Вьетнамай патриодууд хоёрдохи һүнеэ ракетэ ба артиллериин буугаар буудажа байнад.

ХУУШАН ХАРАА БОДОЛОО БАРИМТАЛЬҺААР

ВАШИНГТОН. (ТАСС). ООН-ой Генеральна секретариин тусхай түлөөлэгшэ Г. Ярригын хүтэлбэри доро эбтэ хөөрэлдөөнүүдые хэхэ гэһэн дурадхал хэрэгсээнгүйгөөр Израилиин булимтарагшад хадаа Дүтын Зүүн зүгтэхи арсалдаа зүрилдөө гуримшуулан шиидхэхэ хэрэг хойшодоошье таһалдуулха хүсэлтэй. Американ телевидениидэ зорюулан, Израилиин премьер-министр Г. Меирэй хэһэн мэдүүлгэ тэрэнииень харуулна.

Энэ районда эб найрамдал тогтоохо зорилготой ОАР-ай, правительствын таатай зохид дурадхалыень Меир арсаба. Эзэлһэн араб газар дайдаһаа гаража ошохо хүсэлгүйбди гэжэ Меир сэхэ руунь мэдүүлбэ. Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүл Голланска үндэрнүүд, Газын район, Иерусалим, Шарм-аш Шейх ба араб бусад газар дайдые хододоо эзэлжэ байха хүсэлыень тэрэ мэдүүлгэнь харуулба.

Суэцкэ каналые нээхэ гэһэн дурадхал тухай хэлэхэдээ, уласхоорондын хилэнүүдтэ сэрэгүүдээ сухарюулха дурадхал тухай Израиль «бодожошье үзэхэ хүсэлгүй» гээд премьер-министр мэдүүлбэ.

Зүүн Пакистандахи байдал

КАРАЧИ. (ТАСС). Пакистанай радиогой хуулита мэдээсэлэй ёһоор, Урда Пакистан провинциин урда эрье бүхыдэнь зүбшан правительственна сэрэгүүд хиналтаяа тогтообо. Эрье шадарай бүхы томо городууд, тэрэ тоодо Читтагонг, Ноакхали, Барисал, Патуакхали городууд армиин хиналта доро абтанхай. «Бангла деш» гэжэ отрядуудта эсэргүү добтолго хүдөө нютагуудаар мүнөө үедэ хэгдэжэ байна.

Хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые гү, али гүрэнэй зөөри гэмтээһэнэй түлөө толгойн сааза шиидхэхэ тухай Зүүн Пакистанай сэрэгэй засагаархидай захиралта радиогоор дамжуулагдаба.

Пакистанай газарай сэрэгүүдэй штабай начальник генерал-лейтенант Хамид Хан, Пакистанай агаарай сэрэгэй главна командалагша авиациин маршал Рахим Хан гэгшэдэй инспекционно хэрэгээр Дакка ошоһон тухай радио мэдээсэбэ.

Цейлондохи байдал

КОЛОМБО. (ТАСС). Нилээд олон үймөөшэд һүүлэй гурбан үдэрэй турша соо Цейлоной сэрэгүүдтэ ба полицида бэеэ тушааба гэжэ Коломбодо толилогдоһон правительственна коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Буу зэбсэгээ тушаахыень уряалжа, үймөөшэдтэ, тэдэнэй мэхэдэ ороһон хүнүүдтэ Цейлоной премьер-министр Сиримаво Бандаранаике апрелиин 26-да радиогоор үгэ хэлэхэдээ хандаһан байгаа гээд энээнэй урда тээ мэдээсэгдээ һэн.

Коломбоһоо 80 модоной газартахи Кегаллиин райондо, урда эрьедэхи Галиин райондо үймөөшэдые бариха ябуулга Цейлоной сэрэгүүд, полици хэжэ байнхай. Ниислэл хотын зониие сошордуулха һэдэлгэ үймөөшэд гаргажа магад гэжэ дуулахадаа, Коломбодохи аюулгүй байдал сахиха хэмжээгээ засагаархид шангадхаба.

Үймөөшэдтэ эсэргүү тэмсэлыень дэмжэжэ байһанаа ниитын бүрил олон эмхинүүд Нэгэдэмэл фронтын правительствада элирхэйлэн мэдүүлнэ.

УЛАМ ЕХЭЭР ЗЭБСЭГЖЭХЭ ҺАНААТАЙ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). «Минитмэн» гэжэ түби хоорондын баллистическэ ракетэнүүдые дам саашадань түхеэрхэ хэрэгтэ мүнгэ эрижэ, конгресстэ хандаха хүсэлтэй гээд гэнтэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ оборонын министр Мелвин Лейрд мэдүүлбэ. Гадна агаарай сэрэгтэ хэрэгтэй «В-1» гэжэ стратегическэ шэнэ бомбардировщик, холын аянда уһан доогуур ябадаг, ядерна двигательтэй онгосо бүтээхэ хүдэлмэреэ Пентагон үргэлжэлүүлжэ байна гээд Лейрд хэлэбэ.

Президент Альендиин хэлэһэн үгэ

САНТЬЯГО. (ТАСС). Латиин Америкэдэ ООН-ой тогтооһон экономическа комиссиин (ЭКЛА) Сантьягада нээгдэһэн 14-дэхи сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Чилиин президент Сальвадор Альенде иигэжэ мэдүүлбэ:

Бэеэ даанги байдалайнгаа түлөө тон шанга тэмсэл ябуулха хэрэгтэй гэжэ жэл ерэхэ бүри Латиин Америкын зон бүрил һайнаар ойлгодог болошо байнхай. Империалис гүрэнүүдэй эзэрхэлгэдэ эсэргүү тэмсэл ябуулха замаа арад бүхэн өөрөө шэлэжэ олодог. Гэхэтэй хамта, тэдэнэр хоорондоо харилсахаяа, бэе бэедээ туһаламжа үзүүлхэеэ хүсэжэ байдаг. Тэрэ харилсаандань туһалха, бүхы талаараа бэеэ даанхай болоходонь Латиин Америкын арадуудта туһалха гээшэ уласхоорондын эмхинүүдэй, тэрэ тоодо ЭКЛА-гай зорилгонь болоно.

ВНР-тэ болоһон һунгалтын дүнгүүд

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Гүрэнэй суглаан ба ВНР-эй нютагай соведүүдтэ 1971 оной апрелиин 25-да болоһон һунгалтын дүнгүүд тухай хуулита мэдээсэл Будапештдэ толилогдобо.

7.334.918 гражданинууд (һунгагшадай 98,7 процентнь) һунгалтада хабаадаба.

Үгтэһэн дуунуудай 7.258. 121-ниинь (98,9 процент) үнэн дээрэ тоологдобо. Тэдэнэй 7.189.125-ниинь (99,0 процент) гүрэнэй суглаанай кандидадай түлөө үгтэбэ.

ФРГ. ГЕЛЬЗЕНКИРХЕН ГОРОДОЙ ТРАНСПОРТААР ЯБАХА ТҮЛБЭРИИН ДЭЭШЭЛҺЭНТЭЙ ДАШАРАМДАН АЖАЛШАДАЙ ДЕМОНСТРАЦИ БОЛОҺОН БАЙГАА. ТЭРЭЭНДЭ ЭСЭРГҮҮСЭН ГОРОДОЙ ПОЛИЦИИНХИД ТЭМСЭЖЭ БАЙНА.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА[...] УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: [...] —«Горн гэһэн пионернүүдт[...]рюулагдаһан программа. 18.[...] совет дуунуудай концерт. 1[...] Уласхоорондын ажалшадай [...]лаа нэгэдэлгын — Майн [...] үдэртэ зорюулагдаһан Улаа[...] хотын ажалшадай түлөөлэг[...] баярай суглаан дамжуула[...] 19.40 — хүгжэм. 19.50 — теле[...]рама. 21.10 — «Сэлэнгэ» [...] тележурнал. МОСКВА ХАР[...]НА: 22.00 — «Понск» гэһэн [...] альманах. 23.05 — «Терем[...]мок» гэһэн үльгэр тууужа. 00[...] «Останкинода болоһон һайн[...] үдэшэ» гэһэн дамжуулга.

ПРАВДА БУРЯТИ[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда: «А[...] улаан туг» гэһэн түрүү [...] СССР-эй Верховно Соведэй [...] зндиумдэ. Соведүүдэй һунга[...] зорюулагдаһан материалнууд[...] **Хоёрдохи хуудаһанда:** [...]ный аймагай партийна эдэ[...]дэй суглаанай материал. Па[...]на хронико. **Гурбадахи хуудаһанда:** А.[...]шевай «Залуушуулай эрхэ» [...] статья. Хилын саанаһаа аб[...] ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. **Дүрбэдэхи хуудаһанда:** «[...]нэр мэргэжэл шудалнабди» [...] фоторепортаж. Н. Матон[...] статья. Соносхолнууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефон[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ле[...] 35. Телефоны: редактор[...] 54-54, приёмная — 54-93, [...] редактора — 68-08, зам. ре[...]тора — 62-62, ответ. секре[...] — 50-52, зам. ответ. секре[...] — 66-76, отделы: парти[...] жизни — 60-91, сельского [...]зяйства — 64-36, 63-86, про[...]ганды и агитации — 56-23, [...]мышленности и строитель[...] — 61-35, советского строит[...]ства и быта — 69-58, культу[...] и школ — 60-21, писем и [...] селькоров — 67-81, информа[...] — 34-05, общественная прие[...] 57-63. фотолаборатори[...]ная — 56-62, машинное бюро [...] 33-61.

Н-03469. Заказ №